

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE!

GOVERNMENT OF BULGARIA

Industrial Association
Velko Tarnovo
Индустриална асоциация
Велико Търново

Project: "Building a sustainable model and partner network to support employment and labour mobility in the cross border area Bulgaria-Romania"

Секторен анализ на пазара на труда и потенциала за мобилност на работната сила в трансграничния регион България- Румъния

Септември 2017, Констанца

BULGARIAN
INDUSTRIAL
ASSOCIATION
Union of the Bulgarian Business
www.bia-bg.com

www.interregbg.eu

Chamber of Commerce,
Industry, Navigation and
Agriculture of Constanta
www.ccina.ro

The content of this material does not necessarily represent the official position of the European Union

РЕЗЮМЕ

Секторният анализ на пазара на труда и потенциала за мобилност на работната сила в трансграничния регион България-Румъния е неразделна част от работата по: Идентифициране на ключовите отрасли, в които може да се осъществи трудова мобилност, включително създаването на възможности за дългосрочна заетост от двете страни на границата.

Секторният анализ съдържа изброяване на основните понятия; демографските и социалните характеристики на населението в двата окръга, представявани от проекта; тенденциите за развитие на местната икономика в окръзите Констанца и Кълъраш; пазарът на труда - включващ неговата работна ръка, безработица и дисбаланс; трансграничната мобилност на работната ръка - включваща отношението на работодателите към използването на трансгранична чуждестранна работна ръка от трансграничния регион, ограниченията и трудностите относно използването на чуждестранна работна ръка от трансграничния регион, секторите и предприятията с потенциал за наемане на мобилна работна ръка, както и професиите/позициите с потенциал за трудова мобилност.

Също така, Секторният анализ на пазара на труда и потенциала за мобилност на работната сила в трансграничния регион България-Румъния, включва набор от приложения в табличен вид свързани с икономическите сектори, притежаващи потенциал за мобилност на работната сила, профили на предприятия с потенциал за мобилност на работната сила, каталог с данните за контакт на предприятията с потенциал за мобилност на работната сила, професиите с потенциал за мобилност на работната сила, както и представителни таблици и графики на засегнатите области.

И накрая, секторният анализ съдържа списък на информационните и библиографски източници.

Съдържание

РЕЗЮМЕ	2
I. ВЪВЕДЕНИЕ	6
1.1. ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ	6
1.2. ЦЕЛ НА ПРОЕКТА	7
1.3. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ДЕЙНОСТ № 4 НА ПРОЕКТА	7
1.4. ЦЕЛ НА СЕКТОРНИЯ АНАИЗ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ	7
II. ДЕМОГРАФСКИ И СОЦИАЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ЦЕЛЕВИТЕ РЕГИОНИ НА ПРОЕКТА	9
2.1. ПЛОЩ И БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	9
2.2. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	11
2.3. МИГРАЦИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	14
2.4. ОБРАЗОВАНИЕ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	16
2.5. ПРИХОДИ И РАЗХОДИ НА ДОМАКИНСТВОТА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	19
III. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	21
3.1. МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	21
3.2. ПРЕДПРИЯТИЯ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	24
3.3. ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ ПРИ РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	26
3.3.1. КОНСТАНЦА	26
3.3.2. КЪЛЪРАШ	27
3.3.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ ПРИ РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	29
IV. МЕСТЕН ПАЗАР НА ТРУДА	37
4.1. РАБОТНА СИЛА	38
4.1.1. БРОЙ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ	39
4.2. БЕЗРАБОТИЦА	40
4.3. ДИСБАЛАНС НА ПАЗАРА НА ТРУДА	43
V. ТРАНСГРАНИЧНА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	46
5.1. ОТНОШЕНИЕ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ОТНОСНО ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА ОТ ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ	46
5.2. ОГРАНИЧЕНИЯ И ТРУДНОСТИ ПРИЗ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА ОТ ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ	48
5.3. СЕКТОРИ И ПРЕДПРИЯТИЯ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА НАЕМАНЕ НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)	49
5.4. ПРОФЕСИИ / ПОЗИЦИИ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	53
VI. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ	55
VII. ПРИЛОЖЕНИЯ	58
7.1. СПИСЪК С ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СЕКТОРИ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	58
7.2. СПИСЪК НА ПРОФИЛИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	58

7.3.	КАТАЛОГ С ДАННИТЕ ЗА КОНТАКТ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	58
7.4.	СПИСЪК С ПРОФЕСИИТЕ/РАБОТОДАТЕЛИТЕ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА	58
7.5.	СПИСЪК С ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ ВКЛЮЧЕНИ В СЕКТОРНИЯ АНАЛИЗ	58
VIII.	СПИСЪК С ИНФОРМАЦИЯ И БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ	59

Използвани съкращения:

<i>Съкращения</i>	<i>Пояснение на съкращенията</i>
LB	- Водещ бенефициент - Промислена асоциация Велико Търново
B2	- Бенефициент 2 - Търговска, промишлена, навигационна и селскостопанска камара - CCINA Констанца
B3	- Бенефициент 3 - Българска стопанска камара
TGC	- Трансгранично сътрудничество
CCINA	- Търговска, промишлена, навигационна и селскостопанска камара
AJOFM	- Окръжна агенция по трудовата заетост
INS	- Национален статистически институт
ONRC	- Национален търговски регистър
БВП	- Брутен вътрешен продукт
ДБС	- Добавена брутна стойност
ISD	- Преки чуждестранни инвестиции
CFP	- Център за професионално обучение

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Агенция по трудова заетост (ANOFM)
- Евростат (EUROSTAT)
- Национален статистически институт (INS)
- Национален търговски регистър
- Окръжна агенция по трудова заетост в Кълъраш и Констанца (AJOFM CT и AJOFM CL)
- Агенция за развитие на Югоизточния регион (ADR SE)
- Агенция за развитие на региона Южна Мунтения (ADR SM)
- Полюс за развитие Констанца
- Градски съвет Констанца (CJ CT)
- Градски съвет Кълъраш (CJ CL)

1.1. ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

Население по местоживеене, представлява броя лица с румънско гражданство, с местоживее в Румъния, определен по административно-териториални критерии от датата 1ви януари на референтната година.

Местното население представлява общият брой румънски граждани, чужденци и лица, които не са граждани, но които обичайно пребивават на територията на Румъния.

Училищна единица - представлява административната единица за обучение с юридическа правосубектност, регистрирана в Националната номенклатура на SIRUES, в която работят едно или повече образователни нива с едно ръководство; ситуацията е регистрирана в началото на учебната (университетската) година. Като образователни звена се разглеждат: яслите, детските градини, основните и средните училища; начални и средни специални училища; гимназии; училищни групи (в рамките на които съществуват няколко нива на образование), училища по изкуства и професии (професионални), по майсторски занаяти, след гимназиални, висши учебни заведения.

Училищно население - представлява общият брой деца в ясли и детски градини, ученици и студенти, участващи в образователния/обучителния процес на училищната/университетската година на формалното образование, независимо от формите на обучение, които посещават (ден, вечер, с намалена посещаемост или на разстояние), учебна програма и възраст.

Общите приходи представляват общия паричен доход, независимо от източника на произход (включително взети заеми и кредити, тегления от депозити в СЕС Bank, други банки и сходни институции) както и стойността на приходите в натура (консумацията на хранителни и нехранителни продукти от собствените ресурси на домакинството, а именно стоки и услуги, получени безвъзмездно или с намаление на цената от частни и публични икономически агенти), които нямат характер на заплата в натура, на лице от домакинството.

Общите разходи представляват сборната сума от паричните разходи, независимо от местоположението (включително стойността на стоките и услугите, получени безплатно или с отстъпка от икономическите агенти с изключение на изплатените кредити и заеми, сумите, депозирани в СЕС Bank, в други банки и сходни институции), както и стойността на консумацията на хранителни и нехранителни продукти от собствените ресурси на домакинството.

Заетото население включва, според методологията на баланса на работната сила, всички лица, които имат професия, която им носи доходи, които обикновено извършват дейности в една от сферите на националната икономика, като извършват икономическа или социална дейност въз основа на трудов договор или самостоятелно (сами по себе си), с цел да получат доход под формата на заплата, заплащане в натура и т.н.

Процентът на свободни работни места представлява съотношението между броя на свободните работни места и общия брой на работните места (заети и свободни, включително на блокираните или предназначените само за повишаване в предприятието или институцията), изразени като процент.

1.2. ЦЕЛ НА ПРОЕКТА

Този документ е разработен по договор 44998 / 28.03.2017, сключен с цел изпълнение на проектните дейности: "BUILDING A SUSTAINABLE MODEL AND PARTNER NETWORK TO SUPPORT EMPLOYMENT AND LABOUR MOBILITY IN THE CROSS BORDER REGION BULGARIA-ROMANIA". Бенефициенти по проекта са:

- Водещ бенефициент - Стопанска камара - Велико Търново;
- Бенефициент 2 - Търговска, промишлена, навигационна и селскостопанска камара - ССІNA Констанца;
- Бенефициент 3 - Българска стопанска камара.

Основната цел на проекта е да се насърчи заетостта в основните икономически сектори в трансграничния регион, като се създадат условия за баланс между прилагането и търсенето на работна сила.

1.3. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ДЕЙНОСТ № 4 НА ПРОЕКТА

Дейност № 4 има за цел да определи ключови сектори, които могат да улеснят трудовата мобилност, включително създаването на възможности за дългосрочна заетост от двете страни на границата, както и разработването на икономическа онлайн карта, за трансгранично сътрудничество (ТГС), с профили на предприятията, идентифицирани от двете страни на границата, които имат потенциал за трудова мобилност.

Задачите по изпълнението на Дейност 4 са:

- Проектиране и разработване на информационен портал;
- Разработване на методология с критерии за избор на икономическите сектори и предприятия с потенциал за трудова мобилност;
- Секторен анализ на пазара на труда - определяне на потенциалните сектори чрез събиране на информация за заетостта, квалификациите, демографската рамка. Информацията трябва да бъде събрана в структуриран формат, така че да може да се качи на информационния портал (лидерът на проекта (LB) за българската страна и румънският партньор (B2) за румънската страна);
- Изготвяне на профили на избраните предприятия с потенциал за мобилност на работната сила от двете страни на границата - данни за контакт, сектор, вид, дейност, структура на служителите, работни места с потенциал за трудова мобилност.

1.4. ЦЕЛ НА СЕКТОРНИЯ АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ

Секторният анализ има за основна цел определянето на сектори и предприятия с потенциал за трудова мобилност. Трябва да се подчертае демографският и социалният контекст в целевите региони, икономическата рамка, пазарът на труда, като, в същото време,

мнението и отношението относно трудовата мобилност трябва да бъде проучено от гледна точка на експерти от индустрията и работодатели.

Основните задачи, които трябва да бъдат изпълнени за осъществяването на анализа на секторите, са следните:

- Определяне на сектори с потенциал за трудова мобилност чрез събиране на информация за заетостта, уменията, демографската рамка в структурна форма.
- Избор на предприятия от двете страни на границата, с потенциал за мобилност на работната сила.
- Съставяне на профили на избраните предприятия - данни за контакт, сектор, вид дейност, структура HR, професии с потенциал за трудова мобилност.

II. ДЕМОГРАФСКИ И СОЦИАЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ЦЕЛЕВИТЕ РЕГИОНИ НА ПРОЕКТА

2.1. ПЛОЩ И БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

Анализът на характеристиките на демографските и социалните особености на населението в двата региона, засегнати от проекта, ще бъде разгледан от общ до специфичен (национален, регионален и юридически), като се има предвид годината 2011, годината на преброяване на населението и жилищата в Румъния. За да се направи анализ на тенденциите и динамиката на населението, данните от 2011 г. ще бъдат сравнени със съществуващите крайни статистически данни, предоставени от институциите за последните две години.

В този контекст, през 2011 година, броят и гъстотата на населението на Румъния се представя по следния начин:

Таблица №. 1. Население, 2011 г.

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ	ДЕМОГРАФСКИ ОТЧЕТ - 2011				
	Общо Население	Градско	Селско	Мъжко	Женско
Национално ниво	2012164	10858790	9262851	9788577	10333064
Югоизточен регион	2545923	1362011	1183912	1246277	1299646
Окръг Констанца	684082	470961	213121	333347	350735
Регион Южна Мунтения	3136446	1242881	1893565	1530509	1605937
Окръг Кълъраш	308891	111081	195610	150076	156615

Източник: INS

Таблица №. 2. Население, 2015 г.

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ	ДЕМОГРАФСКИ ОТЧЕТ - 2015				
	Общо Население	Градско	Селско	Мъжко	Женско
Национално ниво	19819697	10669579	9150118	9680537	10139160
Югоизточен регион	2481684	1321626	1160058	1218087	1263597
Окръг Констанца	682375	464916	217459	332766	349609
Регион Южна Мунтения	3047055	1204187	1842868	1494722	1552333
Окръг Кълъраш	297199	107290	189909	146162	151037

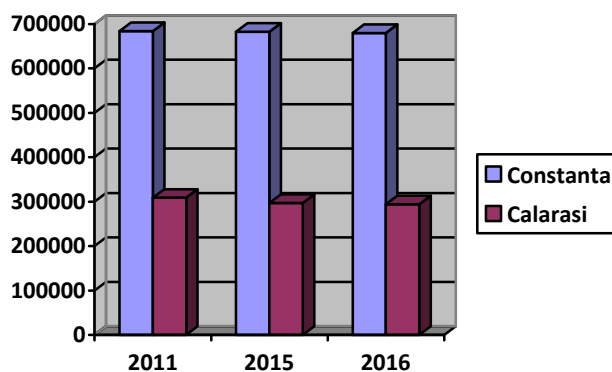
Източник: INS

Таблица №. 3. Население, 1 юли 2016 г.

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ	ДЕМОГРАФСКИ ОТЧЕТ - 2016				
	Общо Население	Градско	Селско	Мъжко	Женско
Национално ниво	19703494	10584266	9119228	9616598	10086896
Югоизточен регион	2458406	1305812	1152594	1205250	1253156
Окръг Констанца	679756	461500	218286	330911	348875
Регион Южна Мунтения	3017505	1189180	1828325	1480026	1537479
Окръг Кълъраш	294216	106103	188133	144696	149520

Източник: INS

Фигура №. 1. Сравнителен анализ, положение на населението в двата окръга, Констанца и Кълъраш, за референтните години: 2011, 2015 и 2016

Източник: INS

Както може да се види от гореизложените таблици, в двата кръга, засегнати от проекта, населението има тенденция на намаляване от 2011 г. до 2016 г. В окръг Констанца живеят с 4326 по-малко жители през 2016 г. отколкото през 2011 г., а в Кълъраш, населението е намаляло с 14.675 жители, което, предвид относително малкия брой на жители в него в сравнение с други окръзи, действително представлява алармен сигнал. Този спад на населението се дължи както на негативния прираст, така и особено на миграцията на населението към по-развити страни или дори към по-добре развити окръзи в държавата.

2.2. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

Анализът на възрастовата структура и образованието на населението следва същия подход от общ до специфичен, като отчетните години са 2011, 2015 и 2016.

Анализът на населението се представя отделно за възраст и образование, по следния начин:

Таблица №. 4. Възрастова структура на населението през 2011 г.

Възрастова структура на населението	МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ - 2011				
	Национално ниво (Румъния)	Югоизточен регион	Констанца	Регион Южна Мунтения	Кълъраш
Общо брой население	20.121.641	2.545.923	684.082	3.136.446	306.691
15 - 19 години	1108453	136186	33931	171714	16931
20 - 24 години	1366374	155407	48288	196784	19398
25 - 29 години	1303077	152298	47504	186299	18071
30 - 34 години	1522719	185645	54917	223131	20695
35 - 39 години	1538897	193329	53118	239645	22321
40 - 44 години	1743878	226146	61436	288186	27919
45 - 49 години	1076258	132689	36498	164456	14922
50 - 54 години	1332266	175775	47859	199556	18705
55 - 59 години	1448043	195546	53567	220373	20333
60 - 64 години	1244286	163057	43456	201078	18874

Източник: INS

Таблица №. 5. Възрастова структура на населението през 2015 г.

Възрастова структура на населението	МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ - 2015				
	Национално ниво (Румъния)	Югоизточен регион	Констанца	Регион Южна Мунтения	Кълъраш
Общо брой население	22.298.253	2.873.851	770750	3.269.867	318.266
15 - 19 години	1153291	149454	37230	173339	17983
20 - 24 години	1253073	159364	42860	186980	18211
25 - 29 години	1779388	230941	64439	253113	26586
30 - 34 години	1681005	210089	61199	220732	21439
35 - 39 години	1907306	246031	68422	264512	24670
40 - 44 години	1789462	233226	61227	264670	25036

45 - 49 години	1832748	239654	61436	282789	27094
50 - 54 години	1244822	160046	44652	178210	16107
55 - 59 години	1479784	199326	56275	210683	19884
60 - 64 години	1396813	188130	50849	205335	18106

Източник: INS

Таблица №. 6. Възрастова структура на населението през 2016 г.

Възрастова структура на населението	МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ - 2016				
	Национално ниво (Румъния)	Югоизточен регион	Констанца	Регион Южна Мунтения	Кълъраш
Общо брой население	22.241.718	2.871.862	770.220	3.260.976	316.297
15 - 19 години	1151575	149211	37877	171711	18047
20 - 24 години	1218547	155935	39384	184497	18124
25 - 29 години	1712131	219999	62819	242022	25010
30 - 34 години	1649050	204660	60009	215673	21384
35 - 39 години	1892665	241858	68049	257822	24132
40 - 44 години	1806089	234347	61781	263133	24651
45 - 49 години	1950707	258194	66400	302828	29388
50 - 54 години	1203476	151647	42247	173145	15662
55 - 59 години	1425524	190008	53418	202831	18904
60 - 64 години	1422177	192232	52496	207143	18444

Източник: INS

На национално равнище, тенденцията към общия брой на населението е както следва:

- Население 2015 = 22.298.253
- Население 2016 = 22.241.718

Тенденция - намаляване с 56.535 жители

- Градско население 2015 = 12.585.781
- Градско население 2016 = 12.546.212

Тенденция на намаляване с 39.569

- Селско население 2015 = 9.712.472
- Селско население 2016 = 9.695.506

Тенденция на намаляване с 16.966

Като се вземе предвид само активното население на възраст 15-64 години, ситуацията на дата 1 януари 2016 г., е следната:

- На национално ниво = 15.481.627

- Югоизточен регион = 2.008.051
- Регион Южна Мунтения = 2.231.763

На нивото на двата засегнати от проекта окръга, тенденциите са към намаляване и се представят по следния начин:

Таблица №. 7. Тенденция на активното население, 2016 спрямо 2015 г.

Окръг	Население 15 - 64 години		Тенденция
	Година 2015	Година 2016	
Констанца	548.589	544.480	- 4.109
Кълъраш	215.116	213.746	- 1.368

По отношение на образователната ситуация на населението, позовавайки се на възпитаници на различни образователни нива, имаме следната ситуация:

Таблица №. 8. Образователна ситуация на населението (брой лица), 2014-2015

Ниво на образование	МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГОДИНА НА ДИПЛОМИРАНЕ									
	Румъния		Югоизточен регион		Констанца		Регион Южна Мунтения		Кълъраш	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Начално и гимназиално образование	186788	179703	23934	22875	6262	6132	28235	27555	2788	2687
Средно образование (средно и професионално)	201460	163264	24743	19882	7252	5851	28929	23507	2296	2016
След гимназиално и професионално образование	11605	10523	1095	1017	215	163	1549	1439	125	161
Професионални училища	3531	2919	896	701	307	264	337	302	20	15
Университетско образование	133478	121788	9198	8840	5233	4976	6442	5867	50	56

Източник: INS, Министерство на националното образование и собствена преработка

Тенденцията показва постоянен спад във всички възрастови групи на населението, които са завършили ниво на образование. Този факт води до постоянно намаляване на специализираната работна сила и ако разгледаме постоянното намаляване на броя на

активното население на възраст между 15 - 64 години, осигуряването на работна сила, както специализирана, така и неспециализирана, ще се превърне в сериозен проблем в следващите години, както на национално ниво, така и на нивото на двата окръга, засегнати от проекта.

2.3. МИГРАЦИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

Според Тълковния речник на румънския език, *миграцията* се определя като масово движение на народи или население от една територия на друга, водено от икономически, социални, политически или природни фактори.

Миграцията може да бъде вътрешна и външна, имайки два компонента: емиграция и имиграция. Въпреки че в Румъния се проявяват и двата компонента, нашата държава има статус на нетна емиграция. Основните дестинации, в следствие на емиграцията на населението, са европейските държави, където румънските емигранти извършват дейност, а именно: Италия, Испания, Франция, Израел, Германия, Великобритания и др.

Миграцията на населението е глобален феномен и играе особено важна роля за функционалността на икономиката.

Факторите, които определят миграцията като цяло и трудовата миграция, могат да бъдат групирани по следния начин:

- Фазите на икономическия цикъл, в които се намират икономиките на някои държави/региони/окръзи
- Подобряване на международната/националната/регионалната/местната транспортна система
- Динамиката на обществените отношения, изразена чрез интернационализирането на браковете
- Демографска динамика, изразяваща се в неравномерното нарастване на броя на населението на национално/регионално/местно ниво
- Частична заетост на работната сила и наличие на феномен на безработица и др.

В този контекст, факторите, споменати по-горе, могат да бъдат групирани по следния начин:

1. Икономически фактори - безработица, преместване на икономическа дейност, глобализация на производството, диверсификация и специализация на някои икономически отрасли и др.
2. Политически фактори - прозрачност на границите, геополитически промени, политически насоки и др.
3. Социално-демографски и социално-културни фактори - смесени бракове, неравномерно естествено нарастване на населението и др.
4. Екологични, психологични, хуманитарни, културни и други фактори.

В зависимост от характера на трудовата миграция налице е троен подход, а именно:

- Периодична миграция - включва спорадични пътувания до мястото на пребиваване
- Сезонна миграция - държи се на сезонния характер на икономическата активност (селско стопанство, туризъм, строителство, други сезонни услуги)

- Осцилираща миграция - има местен характер (включително трансграничен), с ежедневни пътувания до работа и вечер до дома

МОТ (Международна организация на труда) отговаря за разработването и координирането на международните стандарти за пазара на труда, които представляват препоръки към правителствата по света и включват:

- Минимално заплащане за работа
- Гарантиране на недискриминационни възможности за заетост
- Гарантиране на равнопоставеност на работниците мигранти и местните работници
- Гарантиране на система за социална сигурност за мигрантите
- Установяване на минимална възраст на работната ръка
- Сътрудничество на държавите в областта на трудовата миграция и др.

На нивото на нашата държава, анализът на миграцията на населението има за отчетна година 2011 и за години за сравнение 2015 и 2016. Националният анализ включва общата миграция на населението през трите разглеждани години, както и миграцията на активното население от гледна точка на потенциала на работната сила (започвайки от 15 години до възраст от 64 години). Анализът на регионалната миграция (Югоизток и Южна Мултения), както и анализът на миграцията в двата засегнати от проекта окръга (Констанца и Кълъраш) включва общата миграция за трите години (2011, 2015 и 2016), както и миграцията по местоживееене (градска и селска), както следва:

Таблица нр. 9 Миграция на национално ниво

По местоживее не		ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ										
		Total	15-19	20-29	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Общо	2011	324626	22727	48212	45897	39913	25346	21422	10846	12503	11474	18887
	2015	361083	22717	35711	57730	42868	32484	22882	18127	11743	11990	23141
	2016	389373	24642	355165	59923	43556	36527	26860	22176	13081	13849	28344

Източник: INS и EUROSTAT

Таблица нр. 10. Миграция на ниво Региони на развитие Югоизточен и южна Мултения

Югоизточен	2011	37538
	2015	41182
	2016	44143
Южна Мултения	2011	45312
	2015	47438
	2016	51506

Източник: INS и собствена обработка

Таблица нр. 11. Миграция на ниво окръзите Констанца И Кълъраш

ОКРЪЗИ	РЕФЕРЕНТНИ ГОДИНИ	СРЕДА НА ПРЕБИВАВАНЕ		
		ОБЩА	ГРАДСКА	СЕЛСКА
КОНСТАНЦА	2011	11685	6655	5030
	2015	12827	7504	5323
	2016	13734	7839	5895
КЪЛЪРАШ	2011	4031	1203	2828
	2015	4392	1337	3055
	2016	5103	1439	3664

Източник: Собствена обработка

Както на национално равнище, така и на нивото на двата окръга, засегнати от проекта (Констанца и Кълъраш), миграцията на населението се е увеличила в сравнение с отчетената в рамката на проекта 2011 година. Ако анализираме структурната миграция по възрастови групи, най-голямо увеличение са наблюдава при хората на възраст над 20 години, с акцент при възрастова група 25 - 49 години, тоест хората, които притежават квалификация, имат опит в определена област и могат директно да започнат работа без продължително допълнително обучение.

Ситуацията е още по-тревожна, тъй като тенденцията към миграция се увеличава, а възрастта, на която започва миграцията, спада.

2.4. ОБРАЗОВАНИЕ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

Що се отнася до анализа на образованието, структурирахме образователните нива според броя на образователните звена, както следва: Начално и средно образование (включително специално образование); Средно образование (средно и професионално образование), След гимназиално и професионално образование и Висше образование. На втория етап извършихме анализ на училищните звена, разделени на гимназиално и професионално образование, а накрая анализирахме населението, което се намира в процес на обучение.

Анализът на броя на дипломираните се по местоживееене, нива на образование и години на завършване, беше представен в секция 2.2 ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО.

Тези анализи са проведени за годините 2011, 2015 и 2016, на национално ниво, на нивото на Югоизточен регион на развитие, на нивото на Регион на развитие Южна Мултения, и на нивата на окръзите Констанца и Кълъраш.

В този контекст, ситуацията на училищните звена, се представя по следния начин:

Таблица нр. 12. ситуацията на училищните звена, през 2011, 2015 и 2016

Ниво на образование	Считани години	Резиденция				
		Национално	Югоизточен регион	Окръг Констанца	Регион Южна Мунтения	Окръг Кълъраш
Начално и средно образование	2011	4022	528	99	684	65
	2015	7108	516	101	678	66
	2016	7010	510	100	674	66
Средно образование (средно и професионално)	2011	1621	212	68	211	17
	2015	1593	207	67	204	18
	2016	1575	203	67	202	17
След гимназиално и професионално образование	2011	86	16	4	12	1
	2015	146	24	7	22	1
	2016	149	22	7	23	1
Висше образование	2011	108	7	5	4	0
	2015	99	7	5	4	0
	2016	97	7	5	4	0

Източник: INS и Министерство на Националното образование

За да се анализира положението на училищните звена, в които младите хора могат да изпитат професионална мобилност, ние разработихме структура на средните учебни звена, по следните два компонента, гимназиален и професионален.

Таблица нр. 13. Структура на средните учебни звена, цикъл 2

Ниво на образование	Считани години	Резиденция				
		Национално	Югоизточен регион	Окръг Констанца	Регион Южна Мунтения	Окръг Кълъраш
Средно образование (средно и професионално)	2011	1621	212	68	211	17
	2015	1593	207	67	204	18
	2016	1575	203	67	202	17
Средно образование	2011	1615	209	68	210	17
	2015	1566	206	67	199	18
	2016	1534	201	67	195	17
Професионално	2011	6	3	0	1	0

о образование	2015	27	1	0	5	0
	2016	41	2	0	7	0

Източник: INS и Министерство на Националното образование

В резултат на анализа на броя на съществуващите образователни звена за разглежданите три години, следващата стъпка се отнася до анализа на броя на лицата от населението, намиращи се в процес на обучение.

За този анализ разгледахме трите референтни години (2011, 2015 и 2016), както и четирите нива на образование (Начално и средно образование, Средно образование - средно и професионално, След гимназиално и професионално образование и Висше образование).

Взехме под внимание този подход, за да го съгласуваме с анализа на броя на училищните звена, изготвени по същите критерии.

В този контекст, населението, намиращо се в процес на обучение, се изобразява по следния начин:

Таблица нр. 14. Населението, намиращо се в процес на обучение

Ниво на образование	Считани години	Резиденция				
		Национално	Югоизточен регион	Окръг Констанца	Регион Южна Мунтения	Окръг Кълъраш
Начално и средно образование	2011	1629406	210425	55616	247212	26282 27046
	2015	1712088	221021	61811	255616	26863
	2016	1695461	218119	61437	251980	11571
Средно образование (средно и професионално)	2011	901150	113227	32872	129116	9093
	2015	742297	93384	26843	105528	8874
	2016	735222	92486	26291	103940	627
След гимназиално и професионално образование	2011	79466	11052	2665	8591	479
	2015	99476	14560	4488	10877	356
	2016	93716	13468	4592	10243	405
Висше образование	2011	539852	45988	28438	26110	341
	2015	410697	32313	19829	17902	317
	2016	405638	31325	19195	16812	

Източник: INS и Министерство на Националното образование

В резултат на анализите, представени в тази глава, тенденцията по отношение на броя на образователните единици намалява нетно. Вземайки 2011 година като отчетна, броят на учебните заведения е постепенно намалявал през 2015 и 2016 година. Същата тази

тенденция на намаляване се наблюдава и при броя на населението, което се намира в процес на обучение.

Тревожен е фактът, че броят на учениците в средното образование (средно и професионално), тоест в степента, на която завършилите могат да придобият знания и умения, необходими за квалификация за интеграция на пазара на труда или представляващи възможност за мобилност на работната сила, включително трансграничната мобилност, непрекъснато намалява. На практика това ниво на обучение предоставя завършили ученици, които могат да осигурят необходимата квалифицирана работна ръка, а непрекъснатият спад на броя на завършилите това ниво води до непрекъснатото намаляване на броя на квалифицираните служители.

Също така, броят на населението, намиращо се в процес на обучение във висшето образование, също се намира в спад, понякога доста рязък, което подчертава намаляване на броя на висококвалифицираните хора.

Известно положително колебание може да се види на нивото на след гимназиалното и професионално образование, където, както при броя на образователните единици, така и при броят на лицата, намиращи се в процес на обучение, се наблюдава определено нарастване от 2011 година до 2015 година и относителна консолидация след тази година. Това е много важно ниво на образование, тъй като завършилите след гимназиални и професионални училища са хора с опит, с едно високо ниво на специализация.

2.5. ПРИХОДИ И РАЗХОДИ НА ДОМАКИНСТВОТА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

Анализът се отнася до доходите и разходите на домакинствата за годините 2015 и 2016, започвайки от национално ниво, достигайки нивото на двата региона на развитие и завършвайки с окръзите Констанца и Кълъраш.

При тези обстоятелства ситуацията е следната:

А. Общ месечен доход на човек, по домакинства, в леи:

Таблица №. 15. Среден месечен (нетен) доход на човек, по категории домакинства, в лей

СОЦИАЛНИ КАТЕГОРИИ	Считани години	Резиденция		
		Национално	Югоизточен регион	Регион Южна Мунтения
ОБЩО	2015	1010,67	911,15	911,3
	2016	1112,22	1025,29	1004,02
СЛУЖИТЕЛИ	2015	1255,09	1086,23	1163
	2016	1410,3	1264,03	1299,76
ФЕРМЕРИ	2015	648,48	742,13	553,17
	2016	632,21	714,5	594,29

БЕЗРАБОТНИ	2015	476,37	431,38	501,39
	2016	584,05	455,9	574,92

Източник: INS

Месечният доход на човек за категория домакинство се различава от средния месечен нетен доход по заплащане, който за 2015 година е бил 1713 леи, а за 2016 година е бил 1892 леи.

Средният месечен доход на човек в домакинството в двата региона на развитие е под средния национален при всички разгледани социални категории.

При всичко това, в окръг Констанца средния доход на лице от домакинство е 1124,21 леи през 2016 година, над средното за страната, намирайки се на 11 място по този фактор, а в окръг Кълъраш, през 2016 година средния доход на лице се намира под средното ниво за страната, като е на стойност 1054,32 леи.

Що се отнася до средното нетно заплащане за 2016 година, в Констанца то е било 1824 леи, а в Кълъраш е било 1572 леи, като окръгът се намира на 24-то място сред окръзите в страната.

В. Средни месечни разходи на човек от домакинството в леи:

Таблица №. 16. Средни месечни разходи на човек от домакинството в леи

СОЦИАЛНИ КАТЕГОРИИ	Считани години	Резиденция		
		Национално	Югоизточен регион	Регион Южна Мунтения
ОБЩО	2015	884,56	794,1	805,56
	2016	953,35	891,77	866,97
СЛУЖИТЕЛИ	2015	1092,32	945,21	1015,91
	2016	1197,78	1093,92	1092,65
ФЕРМЕРИ	2015	600,78	645,12	545,76
	2016	574,91	625,41	554,22
БЕЗРАБОТНИ	2015	471,7	425,42	506,65
	2016	546,5	451,41	563,49

Източник: INS

Средните месечни разходи на човек от домакинството се увеличават през 2016 година в сравнение с 2015 г., според таблицата по-горе.

Анализът показва, че разликите между месечния среден доход и средния месечен разход на човек от домакинството са доста малки, особено в земеделските и безработните домакинства, което показва относително нисък жизнен стандарт.

Също така, тенденцията на разходите на земеделските стопанства в Югоизточния регион е по-висока от тази на национално ниво, а разходите на безработните домакинства в региона Южна Мунтения са по-високи от тези на национално ниво и на равнището на Югоизточния регион. Същите тенденции се запазват и в двата засегнати окръга, Констанца от Югоизточния регион и Кълъраш от регион Южна Мунтения.

III. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

В този раздел се анализират икономическите ситуации в окръзите Констанца и Кълъраш, като се прави сравнение със ситуацията на национално равнище според някои макроикономически показатели.

Предприятията се анализират като част от секторите на икономиката, предвидени във всеки един от двата засегнати от проекта страни.

Стратегическите приоритети в развитието на местните икономики имат за начална точка стратегиите за регионално и областно развитие за периода 2014 - 2020.

3.1. МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

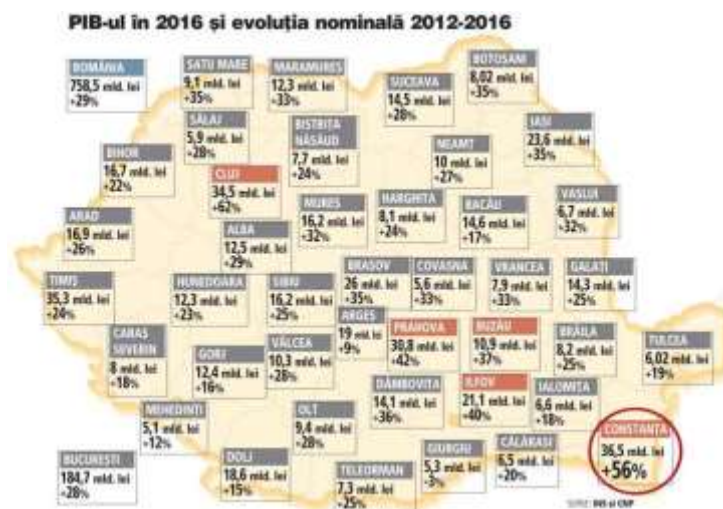
Брутният вътрешен продукт (БВП) и брутната добавена стойност (БДС) са описани като основни макроикономически показатели в целевите окръзи: Констанца и Кълъраш.

Според Националния институт по статистика, окръг Констанца се нарежда на второ място в Румъния по отношение на БВП в размер на 36533 милиона леи за 2016 година, спрямо 34346 милиона леи за 2015 година, което представлява реален ръст на БВП от 4.7 процента в сравнение с предходната година.

В противоположния край, окръг Кълъраш отчита най-нисък ръст на БВП през 2016 година спрямо предходната година, от 1.6 процента, като БВП за 2016 г. е 6570 милиона леи, в сравнение с 6367 милиона леи за 2015 г.

Номиналният БВП в окръг Констанца е нараснал за периода 2012-2016 с 56%, в сравнение с номиналното увеличение от 29% на БВП на Румъния, като окръгът има значително по-висока стойност от Кълъраш, вторият регион на този анализ. Номиналният растеж на БВП е често използван показател, докато по-релевантен е реалният растеж, но за сравнения между темповете на растеж на регионите или окръзите може да се използва, имайки предвид, че дефлаторът на БВП се прилага еднакво в цялата страна и виждаме в случая с окръг Кълъраш, че има нарастване само с 20% спрямо 2012 година. Представените данни могат да се видят на фигурата по-долу.

Фигура №. 2. БВП през 2016 г. и номинална еволюция за периода 2012-2016 г.

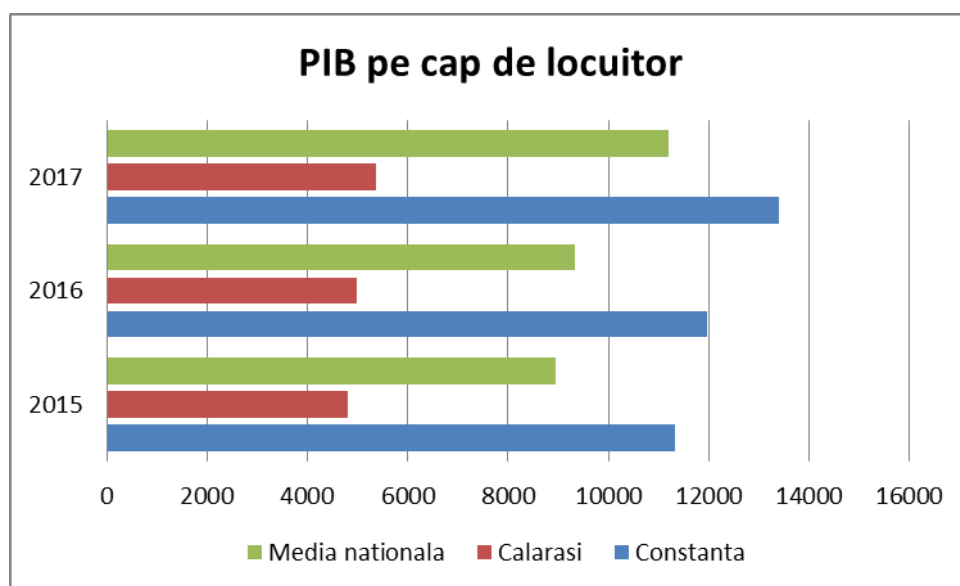

Източник: BNR

БВП на глава от населението поставя окръг Констанца на второ място в Румъния. През 2015 г. БВП на глава от окръга е бил 11.322 евро, в сравнение с 11.958 евро през 2016 г. Стойността от 2016 г. е с 2632 евро по-висока от средната за страната през същата година. Според Националната комисия за прогноза, стойността през 2017 г. ще бъде 13.411 евро. Същият индикатор класира окръг Кълъраш на 36-то място сред окръзите в страната. Стойността на БВП на глава от населението за окръг Кълъраш е нарастнала от 4820 евро през 2015 г., до 4973 евро през 2016 г., като е с 4353 евро по-ниска от средната стойност за Румъния, или 53% от нея.

Графиката по-долу показва увеличение и в двата окръга през последните три години, но разликите в сравнение националната средна стойност са значителни, като БВП на окръг Кълъраш е равен на половината от него, а БВП на окръг Констанца надхвърля с 28% средната национална стойност.

Фигура №. 3. БВП на човек от населението в периода 2015-2017 г.

Източник: BNR

Брутната добавена стойност (БДС) през 2014 г. се е увеличила на 30000,2 милиона леи в окръг Констанца, като дялът на услугите заема 52%, следван с 19% от селското стопанство, горското стопанство и риболовът, с 18% от промишлеността и с 11% от сектора на строителството. В окръг Кълъраш БДС през 2014 г. е бил 5163 милиона леи, с по-нисък дял на услугите в сравнение с окръг Констанца, а именно 49.2%. Селското стопанство има дял от 19.8% от общия БДС на окръг Кълъраш, а промишлеността е дял от 31%. Румъния е включена в статистическата 2015 година на Европейския съюз като държавата с най-голям принос в брутната добавена стойност (БДС) в икономиката от промишлеността, селското стопанство и строителството, едновременно с най-ниския принос на публичния сектор (администрация, отбрана, образование, здравеопазване и социално подпомагане и т.н.). Дялът на селското стопанство в образуването на БДС е намален наполовина през десетгодишния период като база на отчитане от страна на Евростат. Въпреки значителната промяна в индустриалните отрасли, които процъфтяват в Румъния, с разширяването на производството на автомобили и масовото намаляване на нефтохимическата промишленост, дялът на промишлеността остава доста над средното за ЕС равнище (само 19,1%).

3.2. ПРЕДПРИЯТИЯ (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

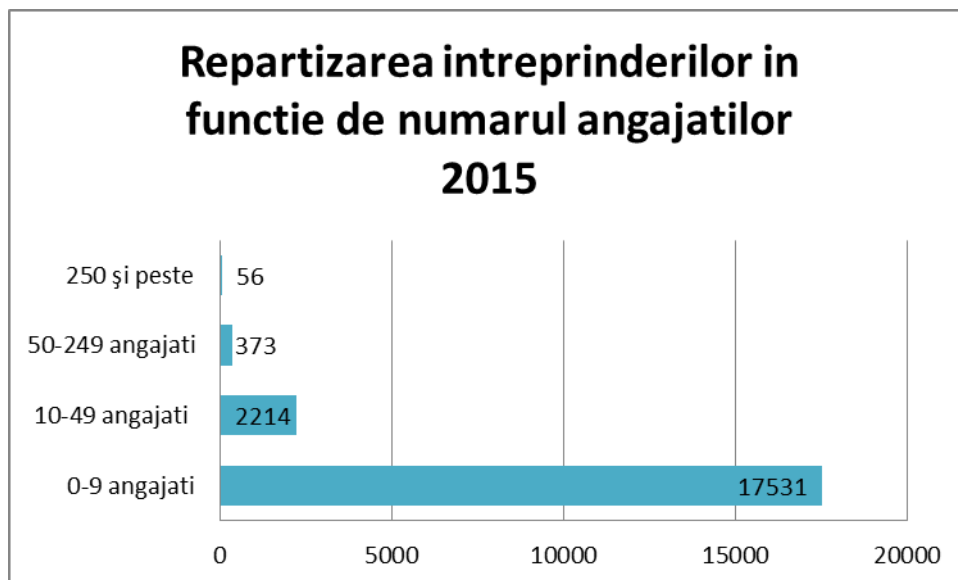
Основните характеристики на предприятията в целевите области се анализират според: броя на предприятията, служителите, нетен доход, дългосрочни активи, рентабилност на продажбите, оборот, стойност на производството. Инвестициите в предприятията също се анализират - дълготрайни активи и преки чуждестранни инвестиции. Анализът се основава на данните за периода 2010-2015 г.

3.2.1. Констанца

В окръг Констанца, през 2015 година са работили 20.274 предприятия, като тенденцията е леко понижение в сравнение с предходната година, когато са работили 20.347 предприятия. Броят на служителите е приблизително еднакъв за двете посочени години: през 2014 г. - 156.714 души, а през 2015 г. - 156.708 души. В сравнение с 2010 година, наблюдаваме, че броят им е относително постоянен, а именно: 152.698 души, които работят в 20.541 предприятия.

Що се отнася до броя на служителите по класове по големина, пропорциите са много разнообразни, като преобладава сегментът с 0-9 служители, което може да се види на фигурата по-долу:

Фигура №. 4. Разбивка на предприятията по брой служители през 2015 г.

Източник: INS, ONRC, Проучване на работната сила - Сдружение на местните работодатели Piarom

По отношение на нетните бизнес инвестиции, те варират в периода от 2010 г. до 2015 г., като достигат от 4767 милиона леи през 2010 г., до 3289 милиона леи през 2015 г., като най-ниската регистрирана стойност е през 2012 г. от 2704 милиона леи.

Оборотът по класове по размер, регистриран през 2015 г. има следните стойности: клас 0-9 служители има оборот от 8853 милиона леи, докато сегментът на 250 и повече служители регистрира оборот от 17810 милиона леи. Оборотът за анализирания период 2010 - 2015 година, регистрира увеличение от 43051 милиона леи на 50452 милиона леи през 2015 г.

Таблица №. 17. Оборот по вид дейност на предприятията в окръг Констанца, 2010-2015

Activitatea (secțiuni CAEN Rev. 2)	milioane lei (RON) prețuri curente					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total²⁾	43051	47660	56129	51702	50768	50452
Industrie extractivă	2433	941	1463	1270	820	593
Industrie prelucrătoare	11760	15902	19786	16938	16026	15462
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	2167	2314	2500	2787	3031	3203
Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare a terenurilor	1248	1495	1301	1081	974	705
Construcții	2957	3256	3324	2769	2445	3052
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor și motocicletelor	15885	17165	20550	19029	18924	18767
Transport și depozitare	3632	3556	3741	4303	4616	4355
Hoteluri și restaurante	767	786	927	971	1041	1339
Informații și telecomunicații	332	285	452	454	494	478
Tranzacții imobiliare	181	241	236	252	273	232
Activități profesionale, științifice și tehnice	734	672	634	593	667	664
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	472	596	707	720	848	846
Învățământ ¹⁾	22	15	20	19	27	30
Sănătate și asistență socială ¹⁾	128	125	154	195	221	270
Activități de spectacole, culturale și recreative	240	194	215	208	218	305
Alte activități de servicii	93	117	119	114	144	151

Източник: INS, ONRC, Проучване на работната сила - Сдружение на местните работодатели Piarom

3.2.2. Окръг Кълъраш

В окръг Кълъраш през 2014 г. са работили 4370 предприятия, като броят им се увеличава леко през 2015 г. на 4511 предприятия.

В зависимост от броя на служителите можем да видим на фигурата по-долу, че микро предприятията са преобладаващи, със сегмент от 0-9 служители, чиито брой варира през периода на петте анализирани години между 4196 и 4526, но се запазва процента от общия брой на активни предприятия. Малките предприятия представляват приблизително 10% от общия брой на предприятията, а броят на предприятията с 50 - 249 служители спада на 54 през 2010 г., като след това се наблюдава съществено увеличение до 2015 г., достигайки до 72. Броят на големите предприятия, с над 250 служители се запазва постоянен, между 12 и 14.

Таблица №. 18. Брой предприятия в окръг Кълъраши, 2010-2015 г.

	- număr -					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	4526	4196	4232	4315	4370	4511
micro (0 – 9 salariați)	4052	3676	3712	3782	3860	3991
mici (10 – 49 salariați)	406	443	438	450	428	435
mijlocii (50 – 249 salariați)	54	64	69	70	70	72
mari (250 salariați și peste)	14	13	13	13	12	13

¹⁾ inclusiv regiї autonome și unități cooperatiste cu personalitate juridică

Източник: INS, ONRC, Проучване на работната сила - Сдружение на местните работодатели Piarom

Що се отнася до броя на активните предприятия в окръг Кълъраш, се наблюдава увеличение от 5748 милиона леи през 2010 г., на 7633 милиона леи през 2015 г.

3.3. ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ ПРИ РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

За да се определят най-важните икономически сектори от целевите окръзи, са анализирани компании, които оперират на територията на окръзите Констанца и Кълъраш, въз основата на следните показатели за 2015 г.: брой на заетите лица в предприятията през 2015 г. и според позициите, избрани от техните финансови отчети за 2015 г. - общи приходи от дейност, балансовата стойност на активите (общо), финансовия резултат (печалба или загуба).

3.3.1. КОНСТАНЦА

Сравненията на окръжните сектори според броя на предприятията и броя на заетите в тях показват, че:

- С най-голям дял са дружествата от Търговския сектор; Ремонт на моторни превозни средства и мотоциклети с 6757 предприятия. Служителите в този сектор наброяват общо 33753 от всички служители в изследваните предприятия, представлявайки 21.5 процента.
- В производствения сектор работят 8.4 % от предприятията, но броят на заетите е 28722 от общия брой на заетите лица в окръга, представлявайки 18.3 процента.
- В сектора на Транспорт и складиране работят 11.6 % от предприятията в окръга, а служителите правят 15.2 % от всички заети лица в окръга.
- Следващият сектор според броя на предприятията е Професионална, научна и техническа дейност, с дял от 9.7%, и с процент на служителите 3.6 %.
- В сектор Хотелиерство и ресторанти делът на фирмите е 9 %, а на наетите лица - 8.19 % от служителите в окръга.
- Следващият сектор е представен от Строителството с 8.2% от броя на всички предприятия, където процентът на служителите е 3.2% от общия брой на заетите лица.

Оборотът на секторите на дейност е илюстриран на изображението по-долу, от което може да се види, че в окръг Констанца търговията на едно, ремонтът и поддръжката на моторни превозни средства и мотоциклети представляват най-печелившите сектори, следвани от преработващата промишленост.

Таблица №. 19. Оборот по бизнес сектори в окръг Констанца

Activitatea (secțiuni CAEN Rev. 2)	milioane lei (RON) prețuri curente				
	Total ²⁾	din care: pe clase de mărime, după numărul de salariați			
		0-9	10-49	50-249	250 și peste
Total²⁾	50452	8853	11899	11890	17810
Industrie extractivă	593	76	97	41	379
Industrie prelucrătoare	15462	443	1053	1938	12028
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	3203	309	289	300	2305
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare a terenurilor	705	89	135	151	331
Construcții	3052	429	1282	710	631
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor și motocicletelor	18767	5143	5874	6898	853
Transport și depozitare	4355	924	1498	901	1033
Hoteli și restaurante	1339	367	625	319	28
Informații și telecomunicații	478	145	96	102	136
Tranzacții imobiliare	232	141	78	13	-
Activități profesionale, științifice și tehnice	664	352	252	59	-
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	846	208	332	219	87
Învățământ ¹⁾	30	18	6	6	-
Sănătate și asistență socială ¹⁾	270	59	126	84	-
Activități de spectacole, culturale și recreative	305	76	121	108	-
Alte activități de servicii	151	75	36	40	-

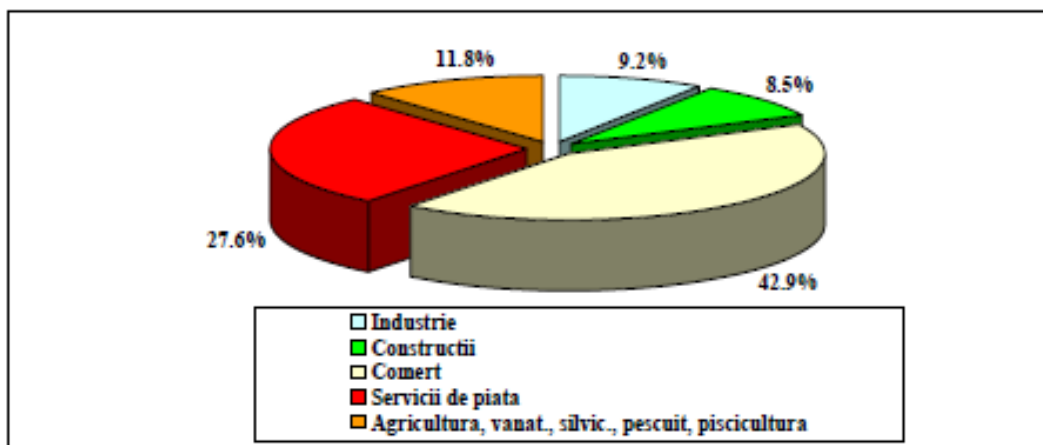
Източник: INS, ONRC, Проучване на работната сила - Сдружение на местните работодатели Piarom

3.3.2. КЪЛЪРАШ

Сравненията на секторите от окръзите според броя на предприятията и броя на заетите в тях показват, че:

- С най-голям дял са дружествата от Търговския сектор; Ремонтът на моторни превозни средства и мотоциклети е 42.9%. Служителите в този сектор представляват 23.28%.
- В сектора на Селското стопанство се намират 11.8% от общия брой на предприятията в окръга.
- Сектора на Пазарните услуги представлява 27, 6% от общия брой на предприятията.
- Следващият сектор е представен от Индустрията с 9.2% от общия брой на предприятията, а Строителството има пазарен дял от 8,5%.

Фигура №. 5. Дял на предприятията, по сектори, в общия брой предприятия в окръга

Източник: Собствена обработка

Класифицирайки бизнес секторите на предприятията в зависимост от оборота забелязваме, че Търговският сектор; Ремонтът на моторни превозни средства и мотоциклети представляват 43.14% от общия брой предприятия в референтния окръг. Следващият сектор по големина на оборота в разглеждания окръг представлява преработвателната промишленост, като прави 37.67 % от общия брой на всички предприятия. Следващият дял е само 5% от всички предприятия и е представен от сектора Транспорт, складиране, поща и куриер. Останалите сегменти могат да бъдат разгледани на фигурата по-долу, както и тяхното развитие през анализирания период.

Таблица №. 20. Оборот по сектори на дейност в окръг Calarasi

	Единица	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Оборот	Мил. леи	5748	6843	7022	6899	7446	7633
Екстрактивна промишленост	Мил. Леи	1	2	5	2	6	13
Производство	Мил. Леи	2118	2780	2700	2606	2861	2876
Производство и доставка на електроенергия и термоенергия	Мил. Леи	68	78	88	87	5	12
Водоснабдяване, канализация и възстановяване	Мил. леи	616	801	777	596	517	297
Строителство	Мил. Леи	456	446	405	360	310	373
Търговия на едро и дребно, поддръжка на превозни	Мил. леи	1739	2033	2104	2433	2982	3293

средства							
Транспортни, складови, пощенски и куриерски дейности	Мил. Леи	483	402	571	471	434	385
Хотели и ресторанти	Мил. Леи	39	38	44	53	55	64
Информация и комуникации	Мил. Леи	53	51	55	51	60	70
Транзакции с недвижими имоти и консултански дейности за фирми	Мил. Леи	126	141	191	151	142	167
Образование	Мил. леи	3	4	4	4	4	5
Здравеопазване и социални грижи		7	8	10	17	12	22
Други колективни, социални и лични услуги		39	59	68	67	56	54

Източник: INS, ONRC, Проучване на работната сила - Сдружение на местните работодатели Piarom

3.3.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ ПРИ РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

ОКРЪГ КОНСТАНЦА е регистрирал по-високи стойности от националния БВП, което представлява окръжен ресурс както за Югоизточния регион, така и за националното ниво. Стратегическото позициониране с изход на Черно море допринася за потенциала на целия окръг, регион и държава.

SWOT анализ

Сред най-важните **СИЛНИ СТРАНИ** на окръг Констанца, които допринасят за развитието на окръга, можем да споменем:

- Наличието на територията му на 8 пристанища (3 морски пристанища, 2 туристически пристанища и 3 канални пристанища)
- Наличието на летище на международно ниво и капацитет (М. Когълничану) и на утилитарно летище в Тузла
- Енергийни ресурси от важни възобновяеми източници (вятър, слънчева енергия, биомаса), както и единствената атомна централа на територията на Румъния

- Важни природни резервати за кални бани и места за къпане за лечение на определени състояния
- Обширни туристически крайбрежни плажове, както и диви плажове, между които плажът Корбу (20 км), които е класиран под номер 4 сред най-красивите плажове в света
- Уникално мултиетническо пространство в страната и липса на междуетнически конфликти
- Квалифицирани над средното ниво човешки ресурси в различни икономически сектори (нефтохимията, енергетиката, корабостроителниците, туризъм, услуги, търговия, индустрия, пристанищни дейности и др.)
- Значителен селскостопански потенциал, плодородна земеделска земя частично напоявана, но и подходяща за агротуристически дейности
- Налице е възходяща тенденция в частните нетни инвестиции
- Традиция на повече от 100 години в туристическата дейност - морски туризъм, маршрутен туризъм, круизен туризъм, бизнес туризъм, спа туризъм и др.)
- Наличие на значителен брой структури за настаняване, намиращи се в постоянна модернизация
- Добре представена здравна и санитарна база на ниво окръг и регион
- Наличие на изключително културно наследство и археологически останки от над 2000 години
- Община Констанца е традиционен университетски център, в който е в пълно развитие (5 известни университета, между които два са уникални на национално ниво: Военноморската академия и Морския университет)
- Наличие на няколко научноизследователски центрове и специализирани институции в областта на научните изследвания
- Наличие на голям брой асоциации и фондации с гражданска, социална, образователна дейност, за защита на околната среда и др.

Сред най-важните **СЛАБИ СТРАНИ**, които забавят развитието на окръга, ние споменаваме:

- Сравнително ниско ниво на инфраструктура за бизнес туризъм
- Бизнес инфраструктурата (индустриални паркове, конферентни центрове, логистични паркове), не е развита на нивото на възможностите и на очакванията
- Неприемливо управление на окръжно ниво по отношение на домакинските отпадъци и разделното събиране
- Ниска степен на валоризация на възобновяемите ресурси (вятър, слънчева енергия и особено биомаса)
- Застаряване на населението (ниска раждаемост, миграция на населението)
- Миграция на квалифицирана работна ръка в чужбина
- Интензивна заетост само в крайбрежната зона и в близост до туристически райони
- Нехомогенно икономическо развитие между населените места в окръга
- Инвестиционните възможности са все още слабо популяризирани след потенциалните румънски и чуждестранни инвеститори
- Много висок туристически потенциал, който е все още недостатъчно експлоатиран
- Лошо насърчаване на културния потенциал и целите на наследството
- Съществуваща разлика между градските и селските училища по отношение на качеството на учителите
- Различия между търсенето на пазара на труда и предлагането на образование

- Все още недостатъчно използване на съвременни компютърни технологии в образователната и икономическата система

Окръг Констанца се възползва от редица **ВЪЗМОЖНОСТИ**, които могат да използват силните страни и да допринесат за неговото развитие, както следва:

- Стратегическо позициониране на Черно море, на Дунав и съседството с България, предлагат огромен потенциал за развитие на национален и международен транспорт
- Наличие на висок производствен потенциал в областта на селското стопанство и рибовъдство
- Ускорена тенденция към концентриране на земеделски земи в стопанства с увеличени размери и с по-висока производителност
- Повишаване на нивото на използване на възобновяеми енергийни източници и въвеждане на нови технологии
- Повишен интерес на международно ниво за опазване на биологичното разнообразие
- Разработване на интегрирани политико-социални и икономически стратегии с цел намаляване на демографския спад, повишаване на жизнения стандарт и икономическото развитие
- Интегриране в европейския единен пазар
- Преки чуждестранни инвестиции
- Наличие на европейски програми за безвъзмездна помощ
- Наличие на икономически агенти за инвестиции в ефективно и незамърсяващо оборудване и технологии
- Наличие на законодателна рамка, благоприятстваща развитието
- Наличие на местния пазар на международни туроператори
- Констанца като избор на дестинация за луксозни круизи в Черно море
- Участие на местни университети в международни мрежи като „Черноморска университетска мрежа“
- Наличие на гражданско общество в Констанца, което участва активно в изпълнението на някои програми и проекти за социално-икономическо развитие

Сред най-големите **ЗАПЛАХИ**, които засягат развитието на окръг Констанца, споменаваме:

- Тенденцията на трудова миграция към Западна Европа, особено на квалифицираните и младите, която може да остави трудно запълваща се празнина през следващите години
- Повишаване на тенденцията на пренаселеността на зоните от столичния район
- Претоварване на обществената инфраструктура и нейната неспособност да отговори на тенденциите в развитието на района (пътища, водоснабдителни системи, канализация, електричество, газ, обществено осветление и др.)
- Остаряла, немодернизирана железопътна мрежа, която причинява дълги закъснения в товарния транспорт
- Все по-трудно плавателна годност по Дунав при отсъствие на драгиране
- Недостатъчни усилия за популяризиране на туристическата оферта на румънската морска дестинация както в страната, така и в чужбина
- Забавяне в процеса на регионалната и местната децентрализация с ефективното прилагане на стратегиите за устойчиво развитие
- По-голямо излагане на конкуренция на глобализирания пазар

- Ускоряване на процеса на деиндустриализация на конкуренцията на регионалния туристически пазар
- Лоша организация на непрекъснатото обучение на персонала
- Миграция на квалифициран персонал от областта на образованието и здравеопазването, както в други страни, така и в други населени места в страната.

Визията и общата насока на развитие в окръг Констанца е тясно свързана с непосредствените нужди на населението и стратегическите насоки за развитие на Румъния и на Югоизточния регион. С отправна точка: окръг Констанца - просперитет в туризма и устойчиви дейности, визията за развитие е ключът към изпълнението и мониторинга на краткосрочната, средносрочната и дългосрочната стратегия.

За осъществяването на стратегическата концепция на окръг Констанца бяха очертани стратегически насоки за развитие (обща стратегически цели):

1. Развитие на туризма до европейските стандарти чрез разнообразяване на туристическите услуги и тяхното ниво на качество; Подобряване на инфраструктурите за достъп за целите на туризма; Подобряване на условията за развлекателни дейности.
2. Устойчиво икономическо развитие, ориентирано към икономическите отрасли с традиция в областта чрез развитие на частната инициатива и инвестиции в туризма; Развитие на пристанищната дейност; Насърчаване и развитие на частната инициатива в областта на туристическата дейност.
3. Развитие на инфраструктурата за подпомагане на развитието на икономиката и туризма, но също и за благосъстоянието на населението чрез Пространствена организация, изграден фонд; Развитие и модернизация на социалната инфраструктура; Устойчиво и ефективно развитие на образованието на всички нива.

За всяка една посока бяха подготвени множество проекти, които да подпомогнат постигането на желаните цели.

ОКРЪГ КЪЛЪРАШ се намира в югоизточната част на Румъния по средата между река Дунав и нейният ръкав Борча. SWOT анализът на перспективите за развитие на окръг Кълъраш е следният:

СИЛНИТЕ СТРАНИ, затвърдяващи развитието на окръга са:

- Съществуването на територията на окръга на приоритетните оси TEN-T 22 (железопътен път Критич - Констанца), TEN - T 18 (река Дунав), TEN - T 7 (път Надлак - Констанца)
- Съществуване на граничнопропускателен пункт Кълъраш-Силистра, който може да улесни търговията, както с България, така и със страните от югоизточна Европа
- Близостта до най-голямото летище в страната, Анри Коанда, намиращо се на 60 км от основните градове на окръга и на 120 км от седалището на окръга, община Кълъраш
- Наличието на регионален оператор за водоснабдяване и канализация с покритие в целия окръг
- Достъп до газоразпределителната мрежа на индустриалните оператори в окръга
- Достатъчно ресурси за питейна вода за селското стопанство и промишлеността
- Балансирана структура на населението по пол

- Висок дял на младата работна сила
- Увеличаване на нивото на заетост в работната сила в областта на услугите
- Наличието на Регионален учебен център за възрастни и Регионален център за продължаващо обучение за държавната администрация "FORDOC" Кълъраш
- Развит селскостопански потенциал (растителен, риболовен и зоотехнически)
- Работна сила с традиции в селското стопанство
- Наличие на работни групи за действие
- Високо ниво на селскостопанско производство
- Наличие на изследователска база в областта на земеделието и овощарството
- Естествен, културен и исторически потенциал за развитие на туризма
- Квалифицирана работна сила в традиционните промишлени сектори (облекло, текстил, стоманодобивна промишленост, строителни материали)

СЛАБИТЕ СТРАНИ, които засягат развитието на окръга, са:

- По-слабо развита местна мрежа от пътища
- Неизползването на железопътната мрежа до нейния пълен капацитет
- Намалена и незадоволителна инфраструктура на речните пристанища
- Ниско ниво на регенерация на градските центрове
- Недостатъчно развитие на инфраструктурата за пречистване на отпадъчни води, особено в малките населени места и в селските райони
- Недостатъчна инфраструктура за опазване на биоразнообразието и опазване на околната среда
- Ниска степен на урбанизация
- Отрицателен прираст на миграция и застаряване на населението
- Слабо съотношение на броя на завършилите с различна специализация спрямо нуждите на пазара на труда
- Ниско ниво на възможности за заетост на завършилите с висше образование
- Намалени доходи на населението
- Нисък достъп на населението до социални и медицински помощни услуги
- Липса на конкретни програми за превенция на заболявания и ранна диагностика
- Слабо разнообразие на икономическата структура, което води ниско ниво на икономическо развитие
- Намалена инфраструктура за подпомагане на традиционните икономически дейности
- Намалени възможности за развитие на сектора IMM, което води до намаляване на предприемаческата инициатива
- Нисък дял на съвременните технологии в промишлеността и селското стопанство
- Нисък обем на чуждестранни инвестиции в сравнение с други окръзи в страната
- Липса на индустриални паркове
- Ниско ниво на преработка и маркетинг на селскостопански продукти, което произвежда продукти с ниска добавена стойност
- Преобладаващо селскостопанска дейност, без диверсификация на други икономически отрасли
- Фрагментиране на земеделската земя, което води до малки и неконкурентни продукции
- Ниско ниво на образование и жизнен стандарт на населението на окръга.

Сред **ВЪЗМОЖНОСТИТЕ**, които могат да допринесат за развитието на окръга, ние споменаваме:

- Много добротото стратегическо позициониране между Букурещ, Констанца и България
- Изграждане на мост над река Дунав за повишаване на транзитното ниво на окръга
- Изграждане на канал Дунав - Букурещ, които ще развие инфраструктурата на западната част на окръга
- Разработване на проекти в рамката на Европейската стратегия за Дунавския регион
- Наличието на източници на финансиране за всички социално-икономически области с пряко въздействие върху развитието на окръга
- Ориентиране на образователните програми за обучение и специализация в области, търсени от пазара на труда и развитието на предприемачеството
- Оценка на туристическия потенциал и подобряване на качеството на туристическите услуги
- Развитие на партньорства с организации от България, за селските общности по Дунав
- Възможност за развитие на инфраструктура в областта на пчеларството чрез европейски фондове
- Съществуване на Европейска стратегия за Дунавския регион
- Областта на земеделието - европейски и национален приоритет за периода 2014 - 2020 г.
- Цялостно подобряване на окръжното ниво на окръга.

ЗАПЛАХИТЕ, които стоят на пътя на развитието на окръг Кълъраш, са:

- Институциите, които не са готови да привлекат безвъзмездните средства, необходими за развитието на инфраструктурата
- Несъответствието на инвестициите между образователната система и бизнес средата
- Липсата на язовирни и отводнителни дейности
- Риск от инцидентно замърсяване поради авария при някои икономически дейности
- Ниска степен на сдружаване на селските общности
- Ниска раждаемост и повишена смъртност
- Международна емиграция на населението, която сериозно засяга икономическото развитие в няколко сектора
- Повишено ниво на отпадналите от училище, което води до слабо квалифицирана работна ръка
- Преместването на здрави специалисти към Западна Европа
- Тежки и неразбираеми фискални политики
- Макроикономическа нестабилност
- Нисък капацитет за справяне със съществуващата конкуренция в ЕС
- Липса на предприемаческа култура
- Увеличаване на икономическите различия между селата и градовете
- Миграция на младите хора към градските райони
- Повишена уязвимост към природни рискове

В контекста на специфичните особености на окръга, на възможностите и предизвикателствата, на които той трябва да отговори, беше развита и формулирана **визията за развитие** на окръга за следващия период по следния начин: КЪЛЪРАШ 2020 - окръг с устойчива местна икономика, развита чрез иновации, традиция и оползотворяване

на ресурсите, привлекателен за инвеститорите, подкрепен от модерна инфраструктура и развита партньорска среда.

Постигането на визията за развитие на окръг Кълъраш в прагматичен план ще осигури реални промени в окръга и ще изисква едновременното изпълнение на три основни елемента:

- ❖ Идентифициране на тези интервенции с цел подпомагане на реалните нужди за развитие на окръга,
- ❖ Обединени усилия на публичните власти, организации, институции, сдружения и жители на окръга,
- ❖ Ангажиране на основните участници в подпомагането на процеса на регенерация на окръга.

В заключение, от социално-икономическия и демографския анализ на двата окръга, въз основа на стратегиите за регионално и местно развитие за периода 2014 - 2020 г., можем да изтъкнем следните общи елементи за двата окръга:

- Окръзите координират своето развитие на стратегически принципи на европейско, национално и регионално ниво, като се съсредоточават върху местните ресурси и особености
- Всеки окръг е насочил вниманието си към икономическите сектори, които могат да окажат решаващо влияние върху тяхното развитие, както следва: Констанца - туристическият сектор, търговията, пристанищните дейности, транспорта и складирането, производството и строителството; а Кълъраш - земеделие, търговия и услуги
- И двата окръга имат неоползотворен туристически потенциал. В окръг Констанца дейностите в туристическия сектор са високо ценен приоритет, докато в окръг Кълъраш големият туристически потенциал е слабо използван
- И двата окръга са облагодетелствани от географското си положение, имайки голям потенциал за шосеен, морски, речен и въздушен транспорт
- По отношение на човешкия ресурс в двата окръга, той е повлиян от негативната демографска тенденция, предизвикана от отрицателния растеж, миграцията на населението, особено на младите хора от селата в градовете или в чужбина, наблюдава се на всички нива, особено по отношение на квалифицирана или висококвалифицирана работна ръка. В окръг Кълъраш се среща особена ситуация, в която пазарът на труда няма капацитет да поеме висококвалифицираната работна сила (завършилите висше образование), което води до миграция към по-големи градски центрове, в столицата или в чужбина.
- По отношение на безработицата, ситуацията в двата окръга се различава, ако в Констанца безработицата е под средната за страната, то безработицата в Кълъраш влияе на икономическото развитие, нейният дял в активното население е по-високо с почти процентен пункт от ситуацията на национално равнище. Тази ситуация се влияе и от различно разпределение на икономическите сектори в двата окръга, както и от тяхната икономическа мощ.

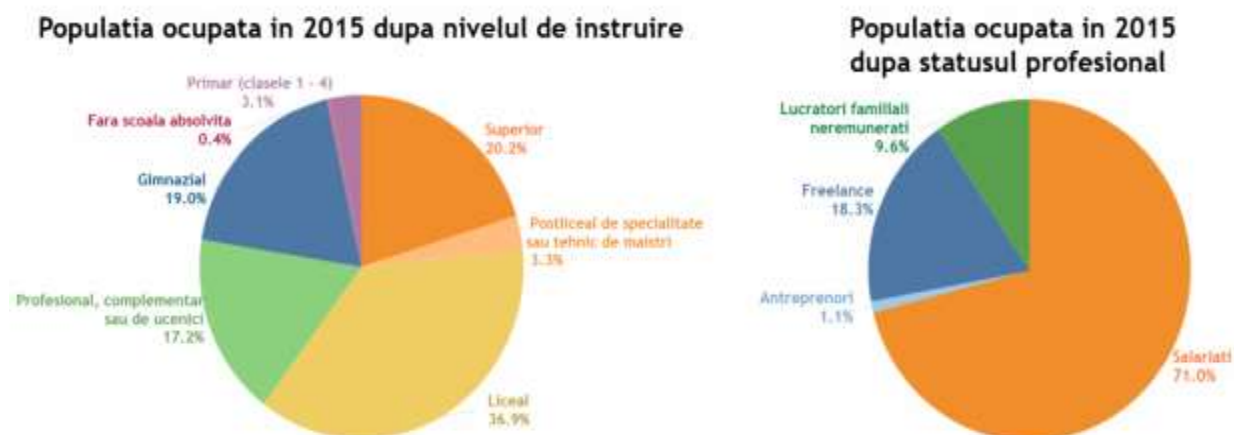
- Сезонният и/или цикличният характер на икономическите дейности се наблюдава в селското стопанство и строителството в двата окръга. Освен това в окръг Констанца туризмът (хотели, ресторанти), представлява важен сектор в икономическата дейност на окръга, който има преобладаващ сезонен характер и включва голям брой хора през летния сезон, често техният брой не успява да покрие нуждите на работодателите.
- Като константа и за двата окръга, работодателите се сблъскват с предлагане на работна ръка, особено на квалифицирана и висококвалифицирана работна сила, в почти всички области на работа. В този контекст работодателите, както и специализираните институции в областта на наемането на персонал и осигуряването на работна сила (AJOFM-те, частни посредници по трудово посредничество, центрове за ориентиране и консултиране и др.), търсят алтернативни решения на нуждата от работна ръка, подходящо квалифицирана за техните нужди. Тези мерки включват: разработване на програми за обучение в областта на търсенето на пазара на труда, увеличаване на дейността на централите за оценка на компетенциите, разнообразяване и разработване на програми за квалификация и преквалификация, оползотворяване на работата на чираци, идентифициране и капитализиране на възможностите за трудова миграция както на национално, така и на международно равнище.

IV. МЕСТЕН ПАЗАР НА ТРУДА

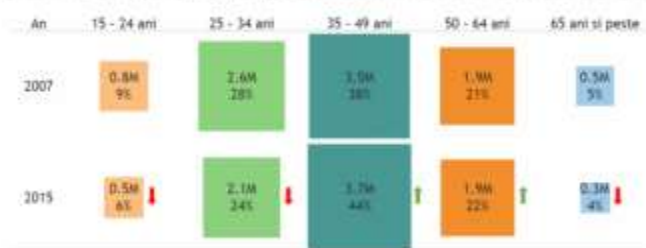
През 2015 г. активното население на Румъния е било 9,159 хиляди души, от които 8,535 хиляди са били заети, а 624.000 са били безработни. Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 е бил през 2015 г. 66%, на разстояние от четири процентни пункта от националната цел от 70%, определена в контекста на стратегията Европа 2020. Както и през предходните години, коефициентът на заетост е по-висок при мъжете, от 69,5%, в сравнение с 53,2% при жените, и при жителите в селските райони, съответно 61,7%, срещу 61,3% в градската зона. През 2015 г., нивото на заетост на населението в трудоспособна възраст (15-64 години) е било 61,4%, което показва увеличение с 0,4 процентни пункта в сравнение с предходните години.

На фигурата по-долу можем да наблюдаваме заетото население според нивото на образование и професионален статус. По този начин лицата със средно образование представляват по-голямата част от заетите лица, следвани от лицата с висше образование.

Фигура №. 6. Заето население, в зависимост от нивото на обучение и професионалния статус

Populatia ocupata pe grupe de varsta in 2015 raportat la 2007

Източник: INS, собствена обработка

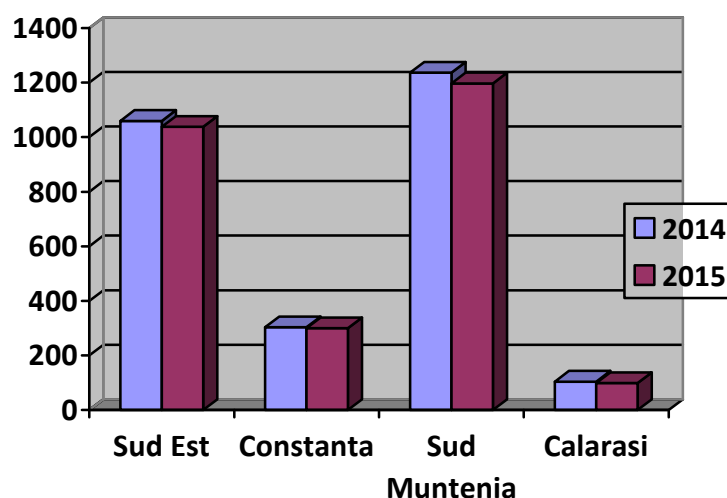
4.1. РАБОТНА СИЛА

На нивото на окръг Констанца, *активното население* е отбелязало лек спад в периода между 2010 - 2015 г., като през 2010 г. активното население е било 291.6 хиляди души, а през 2015 г., 289.2 хиляди души. Броят на активните лица на национално ниво през 2015 г. е 9159 хиляди души, като активното население в окръг Констанца представлява 3.1% от общото население.

В окръг Кълъраш, през 2015 г., активното население е било 99 хиляди души, което представлява 1,1% от общото активно население.

Тенденциите в двата региона Югоизточен и Южна Мунтения, както и на нивото на двата участващи окръга, Констанца и Кълъраш, се представя както следва (данните са в хиляди души):

Фигура №. 7. Тенденция на активното население през 2015 спрямо 2014

Източник: собствена обработка

4.1.1. БРОЙ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

По отношение на половата и възрастовата структура на служителите в окръг Констанца, на фигурата по-долу разглеждаме основните икономически сектори като например: селско стопанство, следвано от търговията на едро, промишлеността. В селското стопанство процентът на жени - мъже е 50 %. При търговията, делът на жените е 53.9%, а в промишлеността индустрия мъжете са 71.8%.

Таблица №. 21. Структура по пол и възраст на служителите в предприятията в окръг Констанца

Activitatea (secțiuni CAEN Rev.2)	Mii persoane			În procente	
	Ambele sexe	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Total	289,2	168,6	120,6	58,3	41,7
Agricultură, silvicultură și pescuit	53,6	26,8	26,8	50,0	50,0
Industrie	51,8	37,4	14,4	72,2	27,8
Industrie extractivă	1,4	1,2	0,2	85,7	14,3
Industrie prelucrătoare	40,4	29,0	11,4	71,8	28,2
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	3,7	2,7	1,0	73,0	27,0
Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare a terenurilor	6,3	4,5	1,8	71,4	28,6
Construcții	32,1	27,0	5,1	84,1	15,9
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor și motocicletelor	48,8	22,5	26,3	46,1	53,9
Transport și depozitare	27,0	22,4	4,6	83,0	17,0
Hoteluri și restaurante	9,5	3,4	6,1	35,8	64,2
Informații și comunicații	5,4	3,6	1,8	66,7	33,3
Intermedieri financiare și asigurări	2,7	0,7	2,0	25,9	74,1
Tranzacții imobiliare	1,3	0,7	0,6	53,8	46,2
Activități profesionale, științifice și tehnice	3,8	2,0	1,8	52,6	47,4
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	12,3	9,8	2,5	79,7	20,3
Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public	6,3	2,3	4,0	36,5	63,5
Învățământ	11,0	2,7	8,3	24,5	75,5
Sănătate și asistență socială	13,6	2,2	11,4	16,2	83,8
Activități de spectacole, culturale și recreative	3,0	1,3	1,7	43,3	56,7
Alte activități ale economiei naționale	7,0	3,8	3,2	54,3	45,7

Източник: INS

В окръг Кълъраш, от активното население през 2015 г., което наброява 99 хиляди души, 45.2 хиляди са били жени. Броят на активните лица поставя окръга на 38-мо място от цялата страна.

Таблица №. 22. Структурата на трудовия ресурс в окръг Калараш

Forța de muncă și șomajul				
<i>Resurse de muncă</i>	mii pers.	179,40	1,4	34
<i>Populația activă civilă</i>	mii pers.	99,0	1,1	38
<i>Populația ocupată la sfârșitul anului</i>	mii pers.	91,80	1,1	38
- din care: femei	mii pers.	45,20	1,2	38
<i>Numărul mediu al salariaților</i>	pers.	41981	0,9	39
<i>Câștigul salarial mediu nominal net</i>	lei	1435	-	34
<i>Câștigul salarial mediu nominal brut</i>	lei	1982	-	33
<i>Numărul șomerilor înregistrați, la sfârșitul anului</i>	nr.	7232	1,7	14
- din care : femei	nr.	3050	1,7	13
<i>Rata șomajului</i>	%	7,30	-	33
- din care : femei	%	6,30	-	31

Източник: INS

4.2. БЕЗРАБОТИЦА

В Румъния се изчисляват два комплекта данни за нивото на безработица. Процентът на безработица на ВМ се изчислява от Националния статистически институт, определен от Международното бюро по труда. През месец септември на 2016 г., това ниво е било 5.8%, според Месечния статистически бюлетин INS от януари 2017 г.

Регистрираното ниво на безработица, чието определяне е задача на ANOFM, се изчислява в зависимост от броя на регистрираните безработни в базата данни на ANOFM. В края на месец декември 2016 г., то е било 4.8%, като са регистрирани 418.2 хиляди безработни.

Нивото на безработица през 2015г. е било 6,8% на национално равнище, подобно на нивото от предходната година, като най-висок е процентът на младежите от 15-24 години, съответно 21,7%, според Националния статистически институт. В сравнение с нивото на образование, процентът е по-висок за завършилите начално и средно образование, съответно 8,1% и 7,2%, докато при хората с висше образование коефициентът на безработица е бил 4,1%.

По отношение на пола, разпределението между двата процента на безработица е бил 1,7 процентни пункта (7,5% при мъжете спрямо 5,8% при жените), а по пребиваване от 0,4 процентни пункта (7% градски спрямо 6,6% селски райони).

Коефициентът на дългосрочна безработица, в който лицето е безработно до минимум една година е бил 3%, а честотата на дългосрочната безработица (делът на безработни от година и повече) е бил 43,9%. За младите хора (15-24 години), коефициентът на дългосрочна безработица (безработен от шест или повече месеци) е било 13,1%, а дългосрочната безработица сред младежите е 60,6%.

През 2015 г., активното население на Румъния наброяваше 9,15 милиона души, от които 8,53 милиона са били заети лица, а 624.000 безработни.

По отношение на равнището на заетост на населението в трудоспособна възраст (15-64 години), през 2015 г. то е било 61,4%, което е с 0,4 проценти пункта по-високо в сравнение с 2014 г. Както и през предходните години, процентът на заетост е по-висок за мъжете (69,5%, спрямо 53,2% при жените) и за жителите на селските райони (61,7%, спрямо 61,3% в градските райони).

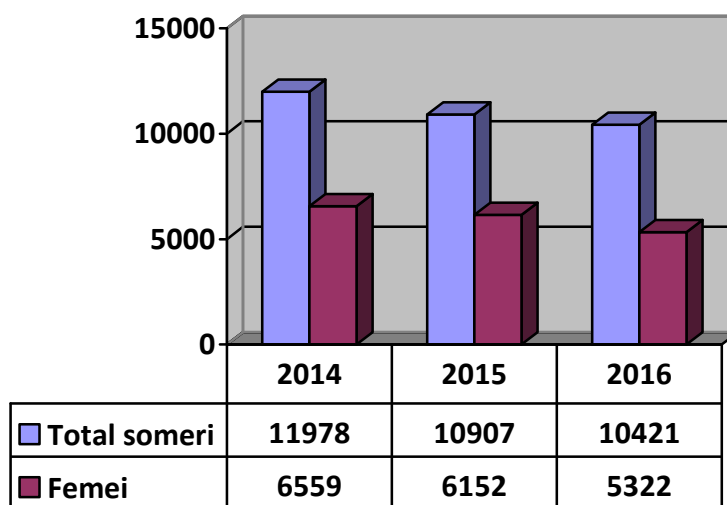
Равнището на заетост на младите хора (15-24 години) е било 24,5%, а на възрастните лица (55-64 години) е било 41,1%.

Най-високото равнище на заетост е регистрирано сред завършилите висше образование (85,3%). От хората със средно образование са били наети 64,9% и само 42,6% от хората с начално ниво на образование.

В окръг Констанца, през 2015 г. са били регистрирани 10907 безработни, което е по-малко в сравнение с 2014 г., когато са били регистрирани 11978, регистрирайки през 2015 г. ниво на безработица от 3.6 %.

Анализът на тенденцията за безработица в окръг Констанца е представен в графиката по-долу:

Фигура №. 8. Развитие на безработицата в окръг Констанца 2014-2016

Източник: INS, AJOFM, собствена обработка

Окръг Кълъраш е регистрирал през 2015 г. 7323 безработни, от които 3055 са били жени, а нивото на безработица е било 7.3 %, по-високо с почти един процент от средното национално ниво на безработица.

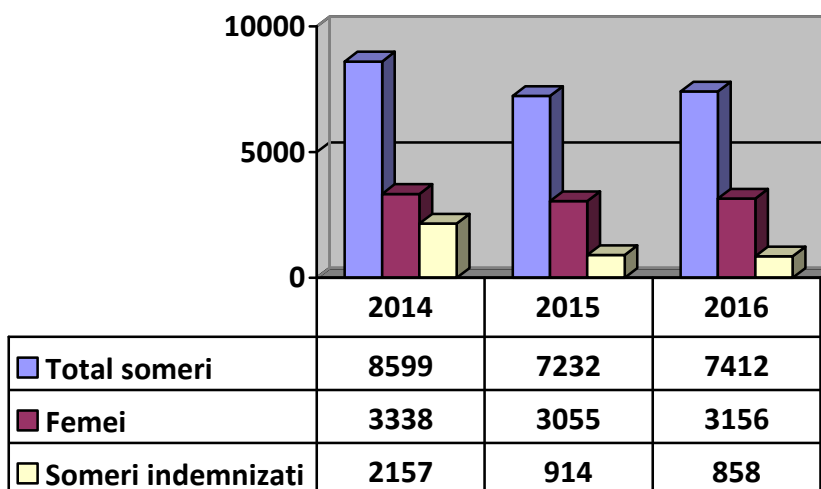
Таблица №. 23. Състоянието на безработицата в окръг Калараш в зависимост от нивото на образование и пола

Categoria/ nivelul de instruire	- persoane -					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	9630	6688	7872	8817	8599	7232
- Femei	3645	2762	3141	3444	3338	3055
Beneficiari de indemnizație de șomaj²⁹ – șomeri cu experiență în muncă	3688	1720	1976	2099	1637	914
- Femei	1104	649	578	600	406	274
Primar, gimnazial și profesional	2512	1173	1366	1447	1113	600
- Femei	563	359	285	306	180	107
Liceal și postliceal	1011	440	506	524	427	249
- Femei	454	231	233	221	174	124
Universitar	165	107	104	128	97	65
- Femei	87	59	60	73	52	43

Източник: INS

Анализът на тенденцията на безработица през последните три години е представен в графиката по-долу и изглежда по следния начин:

Фигура №. 9. Еволюцията на безработицата в окръг Calarasi, 2014-2016

Източник: INS, AJOFM, собствена обработка

4.3. ДИСБАЛАНС НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Анализът на икономическия контекст за определен период от време ни дава определение за пазара на труда, който представлява мястото на среща на търсенето и предлагането на работна ръка, както следва:

- Търсенето на работа се изразява в необходимостта от работна ръка, която се формира в дадена икономика за определен период от време. Търсенето на работа се изразява чрез броя на работните места.
- Работната оферта е количеството работа, което населението може да извърши. Предложението за работа включва хора, които могат да работят за себе си или за други (служители и лица, които търсят работа).

Дисбалансите възникват от несъответствията на двата показателя. Безработицата представлява дисбаланс, генериран от излишък на работна ръка спрямо търсенето на работна ръка с различни нива и начини на развитие. Намалването на дисбалансите на пазара на труда може да се постигне чрез икономически и социални политики както на национално, така и на регионално и местно равнище.

Развитието на безработицата на национално, регионално и окръжно ниво за годините 2014, 2015 и 2016 е представено в предходната глава.

За по-задълбочен анализ ще представим по-долу ситуацията на безработица от 31 август 2017 г. в двата окръга, както и някои от мерките за регулиране на този дисбаланс.

Таблица №. 24. Положението на безработицата на 31 август 2017 г. в окръзите
Констанца и Калараш

Окръг	Безработни на 31.08.2017	Дългосрочно безработни		Ниво на безработица
		Под 25 години	Над 25 години	
Констанца	7554	295	2050	2,52%
Кълъраш	5071	145	1752	5,12%

Източник: AJOFM, INS

Таблица №. 25. Лица, навлезли в активни мерки за заетост на дата 31 август 2017 г.

Окръг	Общо хора в активна заетост	От които:			
		В градове	В селата	Мъже	Жени
Констанца	11747	7010	4737	5617	6130
Кълъраш	5950	1991	3959	3384	2566

Източник: AJOFM, INS

Работни места, предлагани на 31 юли 2017 г.:

- Констанца = 317
- Кълъраш = 313

Таблица №. 26. Хора, наети на 31 юли 2017 г.:

Окръг	Общо заети служители	Бенефициенти на услуги за трудово посредничество	Включени чрез стимулиране на трудовата мобилност	Брой на организирани курсове
Констанца	4347	4066	1	117
Кълъраш	1751	1751	4	162

Източник: АЈОФМ, ІNS

На национално, регионално, но и на нивото на двата разглеждани окръга, дисбалансите на пазара на труда се характеризират със серия от общи черти, както:

- В трудовите ресурси се наблюдава различно развитие. Ако тези ресурси са като цяло постоянни, понякога с малка тенденция да се увеличат като дял от общото население, то тогава заетото население значително намалява. Броят на заети лица намалява, а безработицата се увеличава, което създава сериозен дисбаланс, което означава осигуряване на необходима работна сила, особено на квалифицирана.
- Съотношението на заетите лица, служителите и пенсионерите е напълно небалансирано и силно влияе върху пазара на труда, като се има предвид принципът, че пенсиите се изплащат чрез вноските на работещите. Съотношението между средния брой на пенсионерите и безработните, от една страна, и заетото население и броя на служителите, от друга, изразява натиска върху доходите на трудещите се или степента на зависимост.
- Преструктурирането на заетостта бе постигнато без оглед на конкурентоспособността и икономическото развитие. Преструктурирането за по-голяма заетост е постигнато, особено в отрасли с ниска производителност, поради инерцията, благоприятни обстоятелства, без да се вземат предвид реалните потребности и нужди на икономиката.

Задълбоченият анализ на състоянието на пазара на труда, насочен върху съществуващия баланс и дисбаланс, както и върху влиянието на макроикономическите показатели, насърчава идентифицирането и формулирането на жизнено способни решения за добро управление на пазара на труда.

В този контекст могат да бъдат взети под внимание следните ситуации за двата засегнати окръга:

- ❖ Пазарът на труда, специфичен за окръзите Констанца и Кълъраш в новия икономически контекст, се формира от дълго време чрез: организиране на производството и труда в специфичен местен контекст, увеличаване на

производството и качеството на извършената работа, ефективно управление на разходите, предвидимост при определяне на продължителността на труд и заплати, намаляване на разликите в заплащането и увеличаване на мотивацията на служителите.

- ❖ Пазарът на труда в окръзите Констанца и Кълъраш има ограничен обхват и е във взаимозависимост със заетостта. Регулирането на трудовите правоотношения може да помогне за намаляване на безработицата и увеличаване на защитата на работниците, като по този начин се подобри състоянието на пазара на труда и се намали напрежението.
- ❖ Механизмите за управление на пазара на труда в двата окръга представляват несъответствия, причинени от: политика на заплащане, лошо професионално обучение, липса на специфична информация на правата на работниците, заетост и безработица, разходи за труд и др.
- ❖ Криза на работното място, в съответствие с липсата на квалифицирана работна сила, причинена от: декапитализацията на предприятията, намаляване на преките инвестиции, финансови изкривявания, дефицит по платежния баланс.
- ❖ Понижаване на нивото на записване в образованието на населението на възраст за учение, което има отрицателна роля при обучението, гъвкавостта и адаптирането към предлагането на работна сила. Също така, този аспект е повлиян от тревожното отпадане от училище, което намалява работната сила, подготвена в различни области, с отрицателни средносрочни и дългосрочни ефекти върху квалификацията и преквалификацията на работната сила. Тази ситуация създава един от най-големите дисбаланси на пазара на труда, което означава, че около 49% от завършилите без бакалавър в страната са социално подпомагани.

V. ТРАНСГРАНИЧНА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

Анализът е насочен към дългосрочните перспективи за трудова мобилност, като се вземат предвид тенденциите в икономическото развитие и промените на пазара на труда и се идентифицират общите пречки за заетост в целевите региони, разположени от двете страни на границата между Румъния и България. По-конкретно изследванията до този момент са били фокусирани върху анализа на стратегическите документи и плановете за регионално развитие, както и статистическата информация, емпиричните данни от онлайн проучвания с ключови компании и институции, оценката на инвеститорите за настоящите и бъдещите нужди на работната сила и отношението на бизнесмените към това как да наемат хора от друга държава. С помощта на резултатите ще бъде възможно да се планира оценка на бизнес нуждите от ключови компетентности по отношение на трансграничната заетост, както и събирането на информация за образователните институции, които могат да осигурят необходимото професионално обучение. Използваната информация беше събрана от онлайн интервюта с 252 икономически агента, 11 въпросника на експерти по човешките ресурси, както и срещи в рамките на две фокус групи с 22 експерта от трудовите агенции, местната администрация, специализирани доставчици в услугите по заетостта в окръзите Констанца и Кълъраш.

5.1. ОТНОШЕНИЕ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ОТНОСНО ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА ОТ ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ

От общо 252 предприятия, които отговориха онлайн на въпросниците, установихме, че над 50% от предприятията срещат трудности при идентифицирането и наемането на работна сила. В 35% от предприятията се наблюдава остър недостиг на квалифицирана работна ръка (повечето от тях нямат квалифицирани работници - 60% от предприятията имат трудности при намирането на работна ръка, а при 10% от предприятията се установява липса на техници и средни специалисти). По отношение на висококвалифицираните специалисти над 30% от анкетираните работодатели нямат работна сила в тази област. Що се отнася до разрешаването на този проблем, подходите на икономическите агенти се различават.

Работодателите изчисляват, че недостигът на работна ръка може да бъде разрешен, като се използват следните решения:

- услуги на служби по заетостта;
- привличане на млади хора чрез програми за обучение и стипендии;
- инвестиции за подобряване на условията на труд;
- обучение на персонала;

- осигуряването на по-конкурентна заплата;
- използването на агенти за набиране на персонал;

Относително малък процент от отговорилите бяха наели чуждестранни работници и специалисти, граждани на държави на ЕС, а броят на работодателите, които желаят да наемат мобилна работна сила, но от трета страна (извън ЕС, Република Молдова, Китай и т.н.) е по-висок.

Анализирайки отговорите на експерти от държавната администрация, агенции по заетостта, местните власти и частни доставчици, специализиране в трудовата заетост, се установи, че значителен процент от тези, които биха наели работна ръка, се интересуват от чуждестранни специалисти от гранични региони за работни места, за които няма достатъчно работна сила, но също и от неквалифицираните работници, осигуряващи сезонна работа.

По отношение на интереса към заетостта за трудова мобилност, окръг Констанца ясно се отличава от окръг Кълъраш. Какво би било обяснението и голямата разлика в подхода между двата окръга? Икономиката на окръг Констанца е много по-разнообразна, възможностите, предлагани на служителите от свободното движение в Европейския съюз се увеличават от една година насам, което води до значителен недостиг на работна ръка на ниво икономически оператори. Проучването показва известно нежелание да се наема работна ръка, както от други региони в Румъния, така и от други страни от ЕС. Тока показва остра липса на информация за пазара на труда от чужбина, още повече за трансграничния регион. Именно поради тези аспекти се очертава необходимостта от реализирането на този проект, създаването на информационна платформа относно търсенето и предлагането на работа в реално време.

След обработката на въпросниците от Румъния, приблизителен процент от 47% от работодателите показаха готовност да наемат чуждестранна мобилна работна ръка от трансграничния регион България-Румъния. От тях, около 45% предпочитат временния трудов договор при смяна на местопребиваването, последвани от 24% за постоянния трудов договор при смяна на местопребиваването, но близо (18%) предпочитат работа на разстояние. По-малко предпочитан е начина на работа без промяна на местоживеенето, тъй като при ежедневно пътуване до работното място, дължащо се на редица обективни фактори (транспортно разписание, натрупана умора и др.) може да се появят проблеми с изпълнението на служебните задачи и увеличението на разходите на работодателя.

Анализът разкрива големи различия в нагласите по отношение на използването на чуждестранна работна ръка от България в зависимост от сферата на дейност. Най-голям интерес към наемането на работна ръка от България имат работодателите в секторите „Селско стопанство и риболов“, „Строителство“ и „Хотели и ресторанти“, като намалява интересът в областта на „Транспорта, складовите и пощенските услуги“, но и в „Промислеността“.

Икономическите агенти от двата окръга проявяват най-голям интерес към наемането на квалифицирани работници от България (около 30% от всички анкетирани). Тази категория работници е най-търсена в сектора „Хотели и ресторанти“, „Строителство“, следвана от „Транспорт и обработка“, като на последно място е „Селското стопанство, горското стопанство и риболова“, които предпочитат неквалифицирани работници (според експерти от AJOFM). Едно от обясненията би било липсата на квалифицирана работна сила или като се има предвид, че учениците са получили квалификация, след професионално и техническо образование, или са се преориентирали (други области или висши учебни

заведения), или са заминали към развитите страни, или можем да се позовем на друг особено сериозен аспект, а именно придобиването на ненужни умения на сегашния пазар на труда.

Интересът към наемането на неквалифицирани работници се проявява в областта на строителството и селското стопанство в двата целеви окръга. Що се отнася до областта на управлението, интересът е особено нисък, особено в избраните като приоритетни области, но работодателите проявяват интерес към специалисти с висше образование в областите „Производство, военноморски и пристанищни зони“ („Транспорт и съхранение“). Най-високата наличност на наемане на **техници** и на специалисти със средно образование съвпада много в области на интерес като тези на квалифицираните работници. Интересът за наемане на **административен персонал и поддръжка** от чужбина е много нисък, което се обяснява с това, че в нашата страна има хора, които покриват тази област.

Анализирайки отговорите на експерти относно наличието на работна сила в трансграничния регион Румъния-България, изглежда, че редица фактори оказват влияние върху решението, като го определят по следния начин:

- ❖ Неблагоприятни демографски тенденции, физически недостиг на работна ръка
- ❖ Увеличаване на „натиска“ на местния пазар на труда върху размера на възнаграждението
- ❖ Устойчив дефицит на определени категории работници и специалисти на местния пазар на труда

Липсата на привлекателност на естеството на работа и продължителността на заемане на свободните места

По-слабо влияние оказва сезонността на дейността на предприятията и миграцията на персонала, а участието в проекти и програми за насърчаване на мобилността не оказва съществено влияние върху решението за извършване на трансгранична работа. Част от отговорилите са посочили и други фактори като липсата на мотивация на хората без работа, тъй като предоставянето на държавна помощ стимулира неработоспособността и миграцията на работната сила от едно общество към друго, поради ниското равнище на заплатите, липсата на познания по български език, съответно румънски, от тези в съседната държава, съответно трудността да се изучи.

5.2. ОГРАНИЧЕНИЯ И ТРУДНОСТИ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА ОТ ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-РУМЪНИЯ

От обработката на въпросниците изпратени на работодателите се оказва, че само 4% от тях имат опит в наемането на чуждестранни работници. При разглеждането на тази стратегия за човешки ресурси, икономическите агенти посочват редица пречки, които затрудняват предприемането на такива действия; сред техните отговори можем да подредим тези проблеми:

- Проблеми с адаптацията, езикови и мултикултурни комуникационни бариери
- Трудности от социално и семейно естество (жилищно настаняване, транспорт, медицински услуги, застраховане)
- Регулаторни проблеми
- Проблеми свързани с уменията и квалификацията на служителите
- Проблеми, причинени от разликата в заплащането
- Проблеми с обучението
- Проблеми с мотивацията на служителите и дисциплинарни въпроси
- Проблеми с работата в екип

Като допълнение към причините, посочени от работодателите, ние добавяме мнението на експертите, които идентифицират допълнителна поредица от фактори при вземането на решения относно наемането на чуждестранни работници:

- Сдържаност на икономическите агенти към чуждестранна работна ръка
- Липсата на портал за предлагане на работа на европейско ниво, и не само
- Ниско участие на местните и централни органи, както и на агенциите, специализирани в набирането на работна сила в процеса на хармонизиране на тази дейност
- Липса на информация за уменията на потенциалните служители в други страни.

5.3. СЕКТОРИ И ПРЕДПРИЯТИЯ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА НАЕМАНЕ НА ЧУЖДЕСТРАННА РАБОТНА СИЛА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО РЕГИОНИ)

5.3.1 ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

Въз основа на извършената оценка съгласно критериите, установени в методологията, изследванията и анализите на икономическата ситуация и отношението на предприятията към привличането и наемането на мобилна работна сила в трансграничния регион България-Румъния, са определени следните икономически сектори, които са представени в региона и имат потенциал за трудова мобилност на работната сила:

- Селско стопанство, горско стопанство и риболов
- Производство
- Транспорт, съхранение и пощенски услуги
- Хотели и ресторанти
- Строителство;

Посочените сектори са от ключово значение за икономическото развитие в целевите области. Гореспоменатите сфери на дейност имат голям потенциал за развитие, интегрирайки се в приоритетните области на регионалните стратегически програми, като голяма част от инвестициите и създаването на работни места се осъществяват в тези сектори. Сезонният и цикличен характер на дейностите в тези сектори изисква гъвкавост в сферата на предлагането и търсенето на работна ръка, той като с течение на времето се е

появил риск от недостиг на персонал в най-натоварения период от гледна точка на провеждането на дейността на фирмите. Извън сезона или когато дейността намалява като ритъм и по този начин доходите от заплащане спаднат, персоналет се премества към други предприятия или се трансформира в незает персонал, който не търси активно работа, но живее само от социални придобивки. Задоволяването на необходимостта от нискоквалифицирана работна сила води до доста ниски разходи за обучение (в някои случаи е достатъчно просто обучение на работното място), което улеснява достъпа до пазара на труда. Идентифицирането на работните места и икономическите агенти с потенциал за мобилност на работната сила ще генерира положителни ефекти както за посрещане на нуждите на работодателите от човешки ресурси, така и за увеличаване на производителността на труда, генерирана от пълната органиграма.

A. Селско стопанство, горско стопанство и риболов

- отглеждане на зърнени култури (с изключение на ориз), бобови растения и растения, даващи мастни семена (0111)
- отглеждане на грозде (0121)
- развъждане на птици (0147)
- аквакултура в сладководни води (0322)
- биологично земеделие (няма код)

Съображения за избор на този икономически сектор:

Въпреки че в окръг Кълъраш има динамично развитие на сектора, делът на анкетираните предприятия, които изразиха желание да наемат мобилна работна сила в трансграничния регион с Румъния, е малък, предвид периода на изпълнение на дейност 4, която съвпада с кампаниите на селското стопанство. Високият интерес на работодателите в тази област е извлечен от статистическите данни от последните 3 години и от дискусиите с интервюираните експерти. Сезонността на дейността преобладава. Секторът е включен в списъка на икономическите сектори, които включват дейности, чието изпълнение зависи от променящите се сезони. Секторът има най-голям брой служители и изпитва остър недостиг на работна ръка, особено в активните сезони. Предприятията от този сектор изразиха своето отношение към наемането на чуждестранна; техници и специалисти със средно и висше образование; мениджъри и помощен персонал. Работните места са подходящи за трансгранична трудова мобилност, включително и без смяна на местожителство. Повечето от постове не изискват висока квалификация и висок опит, което прави периода на адаптация по-кратък.

Б. Промисленост

- Производство на метални конструкции и части от тях (2511)
- Корабостроителни и плаващи конструкции (3011)
- Производство на тръбопроводи, тръби и кухи профили от стомана (2420)
- Производство на компютри и други периферни устройства (2620)
- Работа по съоръжения за санитаризация, отопление и климатизация (4322)
- Производство на системи за сигурност (3162)
- Производство на текстилни изделия (1392)

Съображения за избор на този икономически сектор:

Динамиката на сектора е, след доста дълъг период от време, съживена, особено в корабостроителния сектор, като окръг Констанца има две корабостроителници. Нисък е делът на предприятията, които са изразили желание да наемат мобилна работна сила в трансграничния регион с Румъния, въпреки че в региона дефицитът на специалисти със средно и висше образование е много висок. Има остър недостиг на квалифицирани и неквалифицирани работници в областта на металната конструкция. Сравнително голям брой на обявени и незаети работни места в бюрата по труда. Много предприятия с голям брой служители разполагат с ресурси и програми за обучение на нови служители, прилагат политики и механизми, специфични за управлението на човешки ресурси. Част от работните места за средни и висококвалифицирани специалисти са подходящи за трудова мобилност с постоянен трудов договор и договори за смяна на местожителството. Някои от анкетираните предприятия в този сектор са заявили своята готовност да наемат персонал с трансгранична мобилност, особено квалифицирани работници (заварчици, морски тръби).

В. Строителство

- Строителство на жилищни и нежилищни сгради (4120)
- Строителство на пътища и магистрали (4211)
- Хидротехнически съоръжения (4291)
- Строителство на водоснабдителни, канализационни, отоплителни и климатични инсталации (4322)
- Изграждане на телекомуникационни и разпределителни мрежи (4222)

Мотиви за избор на този икономически сектор:

Динамично развитие на сектора. Висок дял на предприятията, които са изразили желание да използват мобилна работна сила в трансграничния регион с Румъния. Голям брой служители и многобройни проблеми при наемането на работна сила. Преобладаващо сезонния характер на работата и цикличният характер на заетостта - чрез кампании за заетост, свързани с обществени поръчки или други подобни. Част от работните места са подходящи за трансгранична мобилност, включително без промяна на местоживеенето. Остър недостиг на квалифицирани и неквалифицирани работници на местния пазар на труда. Секторните предприятия имат на разположение ресурси и програми за въвеждане, развиват политики и осъществяват системи за професионално обучение и преквалификация, както и програми за подобряване на социалните услуги и условията на живот. Предприятията от сектора са заявили своето отношение към наемането на трансграничен мобилен персонал, и по-специално на квалифицирани работници, техници и специалисти със средно и висше образование.

Г. Транспорт, съхранение и пощенски услуги

- Товарен автомобилен транспорт (4941)
- Други дейности, свързани с транспорта (5229)
- Дейности, свързани с водни транспортни услуги (5222)
- Складиране на стоки (5210)
- Морски и крайбрежен товарен транспорт (502)

Мотиви за избор на този икономически сектор:

Относително нисък дял на предприятията, които са изразили желание да използват мобилна работна сила от трансграничния регион с Румъния. Остър недостиг на водачи на камиони, автобуси, микробуси и неквалифицирани работници. В областта на складиране и съхранение има недостиг на работна сила в пристанищата, особено на неквалифицирани работници. Съществува и област на търсене на работна ръка по отношение на морския персонал, особено този с висше образование. Някои от интервюираните предприятия в този сектор изразиха готовността си да наемат персонал с потенциал за трансгранична мобилност и по-специално за квалифицирани и неквалифицирани работници и за моряци с висше образование. Предприятията в този сектор разполагат с ресурси и програми за обучение на тези, които изискват ниска квалификация, но също така инвестират в професионално обучение, специализации и обучение на квалифицирани работници и специалисти, когато технологичния процес го изисква. Също така разработват програми за подобряване на социалните услуги и условията на живот.

Е. Хотели и ресторанти

- Хотели и други подобни места за настаняване (5510)
- Помещения за настаняване за краткосрочни почивки (5520)
- Други услуги за настаняване (5590)
- Ресторанти и други заведения за хранене (5610)
- Хранителни дейности (кетъринг) по събития (5621)
- Други хранителни дейности (5629)

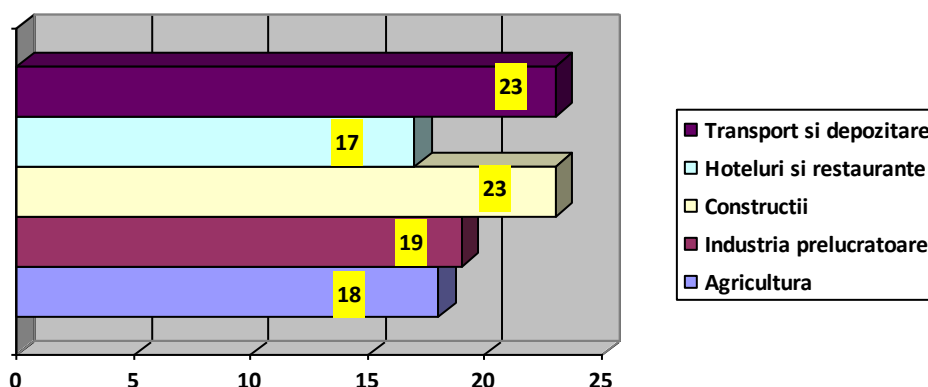
Мотиви за избор на този икономически сектор:

Преобладаващо сезонния характер на дейността. Секторът е включен в списъка на икономическите сектори, които включват дейности, чието изпълнение зависи от променящите се сезони. Високият брой на служителите в сектора и острия недостиг на работна ръка, особено на готвачи, сервитьори, бармани, мениджъри, рецепционисти, управители на хотели, камериери. Предприятията в тази област показва своята готовност да наемат служители с потенциал за трансгранична мобилност, и по-специално за квалифицирани и неквалифицирани работници. Работните места са подходящи за сезонна трудова мобилност въз основа на срочни трудови договори с или без промяна на местожителство. Анкетираните икономически агенти осигуряват постоянно подобряване на условията на труд и покриват разходите за задължително обучение по туризъм.

5.3.2 ПРЕДПРИЯТИЯ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

На базата на оценката на критериите, представени в методологията, анализът на сектора и проучването, проведено по отношение на предприятията в трансграничния регион България-Румъния, бяха установени в двата окръга, **над 67 румънски предприятия с потенциал за мобилност на работната сила**. Те ще бъдат включени в бизнес каталога за мобилност на работната сила въз основа на информационния портал jobmobility.info, чрез който ще се предоставя онлайн достъп до техните данни за контакт и ще разшири профилите, там където е подходящо.

Фигура нр. 10. Дял на икономическите сектори с потенциал за мобилност:

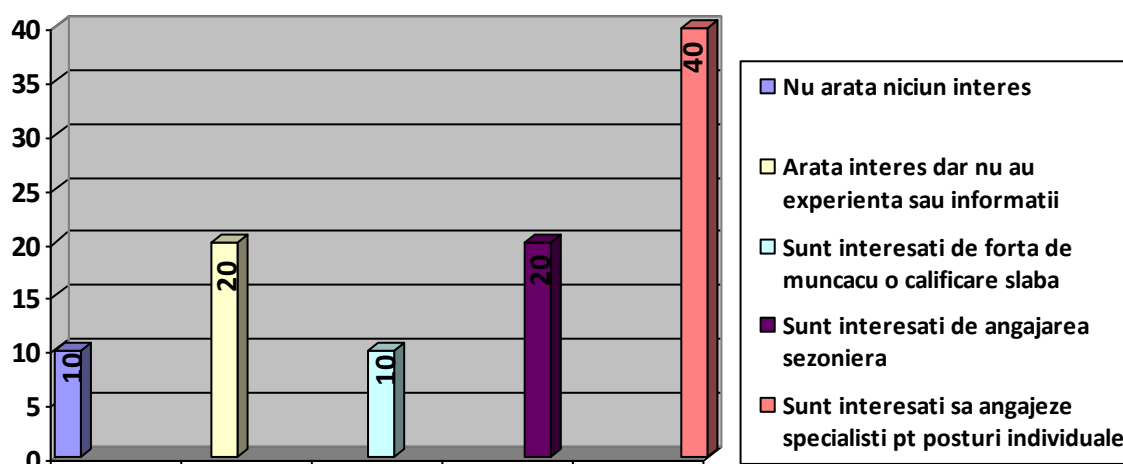
Източник: ANOFM, АЈОФМ Констанца, АЈОФМ Кълъраши, въпросници, собствена обработка

5.4. ПРОФЕСИИ / ПОЗИЦИИ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

За да се идентифицират съответно и реалистично работните места с потенциал за трудова мобилност, направихме връзка между отговорите, предоставени от работодателите, и отговорите, предоставени от експертите на АЈОФМ и други експерти от областта на заетостта.

За да се възползваме от потенциала за мобилност, направихме анализ на нагласите на работодателите в Румъния. Резултатът изглежда по следния начин:

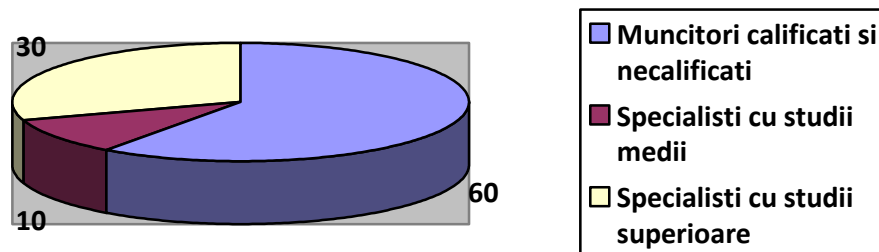
Фигура №. 11. Анализ на отношението на работодателите в Румъния

Източник: АЈОФМ, въпросници, собствена обработка

В зависимост от обучението на персонала с потенциал за мобилност, компаниите, желаещи да наемат мобилна работна сила в трансграничния регион, биха предпочели:

Фигура №. 12. Предпочитание на работодателите за определена категория служители

Източник: АЈОФМ, въпросници, собствена обработка

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Секторният анализ на пазара на труда и потенциала за мобилност на работната сила в трансграничния регион България-Румъния представлява картина на текущото състояние на пазара на труда, на общото население, на заетата работна сила, на безработицата в различните категории, ситуацията на предприятията, на жизнения стандарт, тенденциите в икономическото развитие на региона, потенциала за трудова мобилност, търсенето и предлагането на пазара на труда, потребностите и нагласите на работодателите.

При осъществяването на анализа принципът на фунията бе взет предвид от общ до специфичен, като се започна от национален подход на равнището на регионите за развитие Югоизточен и Южна Мунтения и се предостави информация за окръзите Констанца и Кълъраш.

Информацията включва необработени данни, получени от анкетиранияте институции (ANOFM, ONRC, INS и др.), от работодателите, участвали в онлайн проучването и фокус групите, организирани в двата окръга, както и тенденциите от всяка анализирана област.

Информацията, представена в анализа, се основава на обширна документация, събиране и обработка на статистически данни. Бяха проучени стратегически документи на национално, регионално и окръжно ниво, бяха проведени изследвания в тази област, статистически указатели и специализирани доклади в областта на пригодността за заетост и мобилност на работната сила.

Секторният анализ на работната сила и потенциала за мобилност на работната сила в трансграничния регион България-Румъния е полезен документ както за служителите, така и за работодателите и съответните участници в областта на заетостта и трудовата мобилност.

Заключения и препоръки:

- ❖ Демографската ситуация в двата окръга, участващи в проекта, е неблагоприятна и представя притеснителни тенденции. На фона на общия спад на населението намалява броят на работещите, завършващите средно, след гимназиално и университетско образование, което има пряк ефект върху качеството и обучението на съществуващата работна сила. Поради тези причини се случва миграцията на млади хора, професионално обучени, от селски към градски или в западни държави, където условията на труд и заплащане са по-високи.
- ❖ Окръзите Констанца и Кълъраш имат различни природни ресурси, но неизползвани на най-високо ниво. Съгласно стратегиите за развитие във всяка област се развиват икономическите отрасли, благоприятстващи географското позициониране, ресурсите и потенциала на района. По този начин в Констанца бяха разширени туризмът, строителството, производството, търговията, транспорта и съхранението, селското стопанство и др., а в окръг Кълъраш бяха развити селското стопанство, производството, търговията и услугите.
- ❖ Основният дисбаланс на пазара на труда в двата окръга се дължи на разликите в търсенето и предлагането на труд. Този дисбаланс се проявява от една страна от липсата на съгласуваност между търсенето на пазара на труда и местното образователно предлагане, а от друга страна от разликите между качеството на

работната сила и нуждите на работодателите. Също така има спад по отношение на мотивацията и/или желанието на работещите, при условията на допустимото законодателство в тази област. Това се отразява във факта, че голяма част от обявените от АЈОФМ места остават незаети. Тревожен е фактът, че най-големият недостиг на работна ръка се проявява на нивото на квалифицирани или висококвалифицирани лица, завършили висши училища, следдипломно или дипломно образование. Друга причина за недостига на работна ръка се дължи на преобладаващия сезонен характер на професиите в туризма, селското стопанство, строителството, и т.н., което определя миграцията към професии, които осигуряват определена приемственост, дори и при по-нисък месечен доход.

- ❖ Участието на трансгранична мобилност като решение на проблема с работната сила не се взема предвид сериозно от над 50% от румънските работодатели. Поради езиковите граници, културата, адаптацията и др. те предпочитат традиционните подходи, като наемат ръководени от АЈОФМ лица, които са преминали курсове за квалификация/преквалификация или насърчават свои собствени чираци. Също така, значителна част от работодателите предпочитат да наемат работници от трети страни като Молдова, Китай и др. Въпреки че повече от 70% от анкетираните румънски работодатели заявиха, че нямат опит в набирането и наемането на чуждестранни работници, повече от 30% от тях са проявили интерес към наемането на мобилна работна сила в трансграничния регион България-Румъния. Румънските работодатели предпочитат да наемат неквалифицирани работници (селско стопанство, строителство и др.) и висококвалифицирани лица - програмисти, инженери и др.
- ❖ Както може да се види от анализа на възможностите, изразени от работодателите, в Констанца има по-голяма възможност за заетост в областта на туризма, производството, транспорта и съхранението и селското стопанство, докато в Кълъраш възможностите са за работна сила от селското стопанство, търговията и производството.
- ❖ Работодателите в Румъния споменаха и бариерите, които затрудняват трансграничната работна сила като: език и степен на приспособимост, културни различия, законодателни различия или пречки, липса на насърчаване на потенциала за трудова мобилност, липса на информация за пазара на труда от двете страни на границата и т.н.
- ❖ В резултата на проведеното проучване и неговото конкретизиране в секторния анализ бяха идентифицирани пет икономически сектора с потенциал за мобилност на работната сила като: Селско стопанство, горско стопанство и риболов; Строителство; Производство; Транспорт, съхранение и пощенски услуги; Хотели и ресторанти. Анализът показва над 100 позиции/професии/работни места с потенциал за трудова мобилност на работната сила.

В проведеното проучване във фокус групите бяха организирани редица предположения и препоръки за подобряване и капитализиране на потенциала за мобилност от двете страни на границата между България и Румъния, както следва:

- ❖ Увеличаване на степента на сътрудничество между българските и румънските служби по заетостта

- ❖ Изготвяне на предложения за подобряване и хармонизиране на законодателството в областта на заетостта на трансграничната мобилна работна сила
- ❖ Увеличаване на участието на местните власти в процеса на трансгранична мобилност на работната сила
- ❖ Повишаване на степента на информираност и осведоменост на румънските работодатели относно стойността на трансграничната мобилност на работната сила, с перспектива за намаляване на необходимостта от работна ръка и намаляване на безработицата
- ❖ Периодично насърчаване на необходимостта от работна сила, на изискванията, свързани с качеството на работната сила, уменията и способностите, необходими за наемане на работа

VII. ПРИЛОЖЕНИЯ

7.1. СПИСЪК С ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СЕКТОРИ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

7.2. СПИСЪК НА ПРОФИЛИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

7.3. КАТАЛОГ С ДАННИТЕ ЗА КОНТАКТ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

7.4. СПИСЪК С ПРОФЕСИИТЕ/РАБОТОДАТЕЛИТЕ С ПОТЕНЦИАЛ ЗА МОБИЛНОСТ НА РАБОТНАТА СИЛА

7.5. СПИСЪК С ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ ВКЛЮЧЕНИ В СЕКТОРНИЯ АНАЛИЗ

VIII. СПИСЪК С ИНФОРМАЦИЯ И БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Националният статистически институт
2. Статистики на Националния търговски регистър
3. Статистики и база данни на Окръжната агенция по трудова заетост в Кълъраш и Констанца
4. План за местно развитие 2014 - 2020 на Югоизточния регион за развитие
5. Изследване на икономическата перспектива на полюс за растеж Констанца
6. Проучване на анализа и прегледа на интегрирания план за развитие на така наречения Полюс за растеж Констанца - част 1 и 2
7. План за регионално развитие на регион за развитие Южна Мунтения
8. Стратегия за икономическо и социално развитие 2014 - 2020 на окръг Кълъраш